

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și
străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon

pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zriței N-rul 1/c.

INSERȚIUNILE

se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Lee
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisele nu se in-
napoiază.

ROMÂNUL

Plebiscitul se impune.

— Articol din afară. —

Poate dispune oare guvernul vitreg al statului ungar de sufletele credincioșilor români gr. cat. ca de o haită de robi vânduți fără drept de a protesta în contra ori cărei legi noi care i-ar trăzni în cap strănepoților lui Bendeguz?

Ei!, și dacă suntem greco-catolici, adecă dacă am făcut unirea cu biserica romană și l'am admis pe Papa ca cap viu al bisericii noastre răsăritene; dacă acum 200 ani am făcut acest pas ca un refugiu în contra prigonirilor calvanilor unguri și sași din Ardeal; dacă aceea unire a fost atunci o necesitate a momentului pentru a ne conserva individualitatea noastră națională cristalizată prin datinele noastre rituale și prin limba noastră strămoșească ca limbă liturgică, — toate acestea nu însemnează nici de cât că noi am fi obligați astăzi să uităm motivele memorabile ale unirei, și să ne mulțumim numai cu cea ce pe noi uniții mai puțin ne încălzește, cu papalitatea, dușmană neamului românesc.

Pentru noi Români papalitatea a fost odată un entuziasm național, părinții noștri conștienți de latinitatea originii noastre s'au simțit într'un moment dat atrași spre Roma, dar bine să înțelegem, aceasta atracțiune a fost magnetizată mai mult de cătră sentimentul nostru național decât de nevoile noastre religioase, cari își găseau perfect satisfacțiunea sufletească în ritul oriental, de care de altfel, precum se și vede, n'am voit

a ne despărți nici un minut. În acest rit n'am înțeles nici odată numai ceremonia externă a liturgiei, — ci în prima ordine *limba liturgică, limba românească.*

Papalitatea s'a crezut a fi pentru noi Români o protecțiune națională în contra influenței slave răufăcătoare limbei și ființei noastre naționale, care primise destule violențe din partea bisericii ortodoxe slavone, prin urmare îndată ce avem dovadă indiscutabilă, *Episcopia Unită Ungurească*, că aceasta protecțiune națională încetează, eo ipso *trebuie să înceteze și cimentul unirei noastre cu Roma.*

Crede oare S. S. Papa Piu al X-lea că în cei 200 ani poporul unit român și-a putut uita trecutul de 2000 de ani? Crede oare că acest popor s'a tâmpit într'atât că a uitat geniul care l'a creat în întregul cuprins al Daciei cucerite și romanizate de marele împărat Traian, primul *Pontifex Maximus* al Românilor?

Crede, ori nu! Dacă nu crede, ce e mai posibil, și face *politică catolică* cu sufletele noastre, trebuie să i se spuie *verde în față* că poporul român nu este o turmă de oi inconstientă. Dacă crede că, deoarece câțiva Români rătăciți și-au neglijat prin forța împrejurărilor cultivarea limbei strămoșești, neamul românesc din Ardeal este în o așa decadentă că nu mai merită să se opuiere cererei împrejurărilor, trebuie să-i spunem noi, ca să știe S. S. Papa Piu al X-lea Pontificele Romei de azi, că pe noi Români dintre Carpați și Tisa nu 200 de ani, dar nici două sute de secole nu ne vor face să uităm pe primul nostru Pontifice Maxim Roman, pe

Traian, pe plămăditorul neamului românesc, și dacă Sânția Sa nu vrea să fie seamă de sufletul nostru național strămoșesc în felul cum l'am moștenit din secole, vom avea și noi atâta virtute romană în noi *ca să ne putem lepăda de un Cap sufletesc care ne tradează*, care ne vinde dușmanilor noștri politici, ne profanează și ne nimicește ca națiune!

Nu noi Români greco-catolici am tradat papalitatea, ci ea ne tradează pe noi, deci ea rămâne responsabilă de urmările *butei papale* recente. Nu noi, ci însuși Papa a înălțat prin aceasta, în mijlocul norilor grei ce guvernele ungurești ridică asupra capetelor noastre, un inger salvator al neamului românesc *o nouă schismă*. Să o știe toți dela Roma și la Viena că biserica românească unită din Ungaria și Transilvania *este o individualitate* pe care ori cine ar voi să o disolve, o va transforma într'un nou *sfinx*, căci ea este indivisibilă de însași națiunea romană!

Un plebiscit se impune! Toți preoții din toate comunele unite române să adune semnăturile tuturor credincioșilor cari voiesc a declara că mai bucuros se vor despărți de papalitate decât de liturgia românească! Cine va trebui apoi să devie viitorul șef al bisericii naționale române în Ungaria și Transilvania, îl va desemna momentul suprem. Deocamdată episcopii și canonicii români uniți au cuvântul.

Dr. A. T.

Momente culturale din viața regelui Carol I.

— După memoriile regelui. —

Trad. de Ascanio.

Întâia călătorie prin Moldova: Cu trăsura dela Cotroceni la Slănic.

În ziua de 9 August 1866, Prințul e gata de plecare pentru vizitarea Moldovei. Pe lângă aghiotanții săi, îl însoțărăște Mavrogheni, ministrul de finanțe și Prințul Ghica, general; amândoi sunt Moldoveni, din familii mari, și se bucură de multă trecere acolo.

Înainte de ameză, la orele 11, Prințul pleacă dela Cotroceni, unde s'au adunat toți miniștrii, ca să și ia rămas bun. În prima zi a călătoriei, se face drumul peste Ploiești până la Buzău. Ziua e grozav de fierbinte și praful se ridică spăimântător, răscolit de cetele călărețe cari înconjoară trăsura princiară. Altminterea călătoria ar fi destul de veselă; căișorii de poștă aleargă ca vântul și în toate localitățile, pe unde trece Prințul, se adună, valuri-valuri, populația îmbrăcată în luminoasele haine de sârbătoare. În fața colibilor, svelte trupuri ale țărănilor stau nemșcate, în bătaia soarelui aprins, pe șesul fără de hotar și atitudinea poporului păstrează întreaga demnitate nepăsătoare a Orientărilor. — Nici o țărancă, în România, nu știe să se plece ori să se închine; ele se ridică și stau drept și mândre, în chip de salutare.

Buzăul este așezat la poalele Carpaților, lângă râul cu acelaș nume. Orașul e mic, are 11.000 locuitori și numai reședința episcopoească îi dă oarecare importanță; biserica, palatul episcopului și seminarul formează un complex de clădiri impunător, dar stilul zidurilor n'are nimic distins și întreținerea lasă de dorit. Pentru Prinț s'au aranjat apartamente în palatul episcopal. După solemna slujbă bisericească, oficiată de Episcop, se servește masa; firește că sunt invitați toți notabilii orașului și împrejurimilor.

În dimineața zilei următoare, Prințul vizitează mai întâi spitalul apoi școalele și închisoarea — dar și aceste așezăminte sunt în stare destul de rea. Orașul însuși e alcătuit numai din case mici, scunde, înconjurate mai toate de grădini păraginite, uscate de para soarelui; ulițele neregulate, strâmbe sunt mare parte nepavate. În piață, carnea de vânzare stă descoperită în arșiță și praf; alături zac grămezi de pește și legume, mai cu seamă ceapă și ardei verzi, toate la aceeași negustori, cari nu și-au făcut măcar o prăvălioară de scânduri, așa că valurile de colb de pe uliți murdăresc și mai mult alimentele sărăcăcioase și cam desgustătoare.

La ceasurile nouă, Prințul se urcă în trăsura cu opt cai; după oarecari greutăți se trece largă și aproape secata albie a Buzăului, pe malurile cărui — la vreme de ploi mari — călătoria trebuie să aștepte zile de-a rândul, pen-

trucă apele vijelioase nu îngăduie nici o puțință de trecere. Dela Unirea Principatelor, această piedică stâneneste adeseori interese administrative însemnate și ar fi de cea mai mare importanță să se înlăture râul prin ridicarea unui pod. De pe vremea lui Cuza s'a și concesionat unei societăți engleze clădirea unor poduri de fier peste riurile cari taie drumul Bucureștilași, dar lucrările n'au început încă. Calea între cele două capitale ale țării nu este nici directă; trebuie să se restabilească mai întâi câteva linii de legătură.

Dealul ripos de pe celălalt mal al Buzăului e urcat cu multă greutate. Pe urmă, trecând peste pârlouage, călătorii ajung în patru ceasuri la Râmnicul-Sărat, un mic târg, deși capitala județului cu acelaș nume. Dar mai înainte trebuie să se treacă albia Râmnicului. Acest râu a dobândit o tristă celebritate prin următoarea întâmplare: În el s'a înecat, la 1811, fiul marelui rus Suvarow, mareșal căruia, din pricina unei biruințe asupra Turcilor (1789), i s'a dat pronumele de Rimmikschî. Fiul mareșalului comanda, sub Kutuzow, o divizie a oștii dunărene; seara, când sosi pe malul Râmnicului, ceru dela poștalionii să-l treacă prin apele umflate ale râului; la început poștalionii se codiră, dar pe urmă, siliți de amenințarea generalului că-i va împușca, își făcură seninul crucii și în goana cailor intrară în valurile care-i înghițiră pe toți.

Pe la ceasurile trei după ameză, străbătând

Naționalitățile în comitatele ardelen. Ziarele săsești publică o statistică despre raportul cum se împartese diferitele naționalități în comitatele Brașov, Sibiu Bistrița-Năsăud, Târnava-mică și Târnava-mare. Statistica aceasta cuprinde următoarele date: comitatul *Brașov*: Sași 31.4%, *Români* 35.7%, Unguri 31.9%, Evrei 0.5%; comitatul *Sibiu*: Sași 28.8%, *Români* 66%, Unguri 4.1%, Evrei 0.7%; comit. *Bistrița-Năsăud*: Sași 22%, *Români* 63.1%, Unguri 7.1%, Evrei 5.6%; comit. *Târnava-mică*: Sași 17.7%, *Români* 57%, Unguri 29.7%, Evrei 1.6%; comit. *Târnava-mare*: Sași 42.7%, *Români* 42.7%, Unguri 11.6%, Evrei 0.4%.

Cheltuielile armatei. Marele ziar vienez „Zeit” ne dă în numărul său de ieri un tablou al cheltuielilor armatei pe anul 1912. Față de anul 1910 anul curent prezintă o sporire a cheltuielilor în suma de 64 milioane și jum. din care sumă 22 milioane și jum. se socotesc pentru echipamentul tehnic al artileriei. „Zeit” adaugă apoi că deși delegațiunile n'au încuviințat încă comenzile, pentru artilerie, aceste s'au și făcut. Piusul de cheltuieli pentru artilerie se speră că va putea fi acoperit din încasările vamale neprevăzute.

Declarațiile ministrului președinte Lukács. Corespondentul lui „Täglicher Rundschau” din Berlin a avut un interviu cu ministrul președinte Lukács. Cu prilejul acesta ministrul președinte între altele a declarat, că el privește cu încredere în viitor și că guvernul nu are nevoie dar nici motive să îndrepteze întâmplările cari au avut loc sub domnia lui Tisza. De altfel Lukács promite că la toamnă, în Octombrie, va prezenta camerei proiectul reformei electorale, care e elaborat pe baze mai liberale chiar și decât proiectul opoziției. „Prin urmare opoziția nici un motiv nu are să ceară înlăturarea mea, a zis premierul Lukács, cerere pe care de altcum prea bucuros aș împlini-o dacă aș ști că plecând din fruntea guvernului, am înlăturat toate piedecile cari întârzie stabilirea păcii între guvern și opoziție. Și în cele din urmă asta nici nu e o chestie a mea personală, ci o chestie a întregii majorități, iar jertfirea fruntașilor majorității înseamnă pentru ea un „capitis diminutio”. Nimeni nu poate cere ca opoziția să aducă jertfa aceasta”. Aceste sunt în rezumat declarațiile pe cari le-a făcut Lukács corespondentului lui „Täglicher Rundschau”, declarații cari cu atât mai puțin par inspirate de sinceritate, că ne pun în vedere o reformă electorală pe cele mai largi baze democratice, ce un Lukács nici când nu va putea îndeplini în tovarășia lui Tisza și a celorlalți patroni ai oligarhiei maghiare.

numai drumuri rele, Prințul ajunsese la Mileov, zid de hotar între Moldova și Muntenia. Un mare arc de triumf e înălțat aci cu inscripția: „Trăiască Prințul Carol I, Domnul României unite și nedespărțite!” O mulțime imensă de oameni, veniți în trăsuri, călare și pe jos, stă pe ambele maluri ale râului care n'are pod; autoritățile Focșanilor, capitala județului Putna, primesc pe Prinț aci, la o distanță de jumătate de ceas din oraș.

În Focșani se face Prințului o strălucită primire cu flori, porți triumfale și discursuri; iau parte și Evreii, cu obiceiurile lor particulare. Acești neplăcuți conlocuitori ai Moldovenilor apar pentru prima oară în fața Prințului și El începe să priceapă cum a putut crește, atât de puternică, antipatia supușilor Săi în contra acestei rase străine.

Focșanii sunt o localitate comercială, plină de mișcare, având să mulțamească mult culturii viilor; aproape de tot sunt Odobestii, celebri pentru vițele lor minunate.

Cu toate că în oraș hântuie holera, Prințul face un popas de două ceasuri; la orele cinci pleacă mai departe, spre Mărășești, pe malul Siretului. Aci duce o șosea bună, pe care a clădit-o Vodă Mihai Sturza, legând Galații cu Mihăilenii din granița Bucovinei. Ținutul Siretului, cu un mal verde și înalt, înbie o priveliște deosebit de prietenoasă; în depărtare se văd Carpații cu poalele lor acoperite de păduri;

Regularea salarelor învățătorilor confesionali. Ministrul de culte și instrucțiune publică, răspunzând la descrierea învățătorilor confesionali din episcopia romano-catolică de Eger, spune următoarele:

„Totdeauna am mărturisit că principiul meu este ca și învățătorii romano-catolici și în genere învățătorii confesionali să fie tratați în aceeași măsură ca și cei de stat. Cu bucurie vă vestesc că și acum, cu ocazia dezbaterilor pentru ridicarea salarelor învățătorescilor, am luptat din răspuțeri ca principiul susținut de mine să iasă învingător. Deosebirea ce rămâne și de acum înainte între cele două categorii de învățători, e cu totul neînsemnată. Nu pot să le asigur învățătorilor confesionali adaus personal, fiindcă acesta are în vedere numai pe funcționarii de stat, dar în schimb voi căuta să fac să dispară și această mică deosebire, asigurând învățătorilor confesionali adaus de semptete”.

Cu câtă bucurie ar primi și învățătorii noștri declarația ministrului, dacă n'ar ști că ajutorul de stat ce li se pune în vedere, guvernele îl folosesc pentru coruperea morală a atâtor nenorociți slabi de inger și pentru terorizarea miilor de suflete ciușite românești, puse în fruntea învățământului nostru popular!..

Ministrul comun de finanțe în audiență. Ieri la amiază, M. Sa a primit în audiență pe ministrul de finanțe, cav. de Bilinski. După informațiile ce le avem din Viena, ministrul a raportat M. Sale asupra abdicării lui reș-ul-nemul din postul său. Legea despre recunoașterea Islamului ca religie acceptată, a primit sancțiunea Domnitorului, și se va publica azi în „Reichsgesetzblatt”.

Regele Petru și M. monarhul nostru. Din București ni se telegrafiază: În numărul de azi, „Universul” scrie că regele Petru al Serbiei a renunțat la planul său de a vizita pe bătrânul nostru monarh. Cauza e răceala cu care a fost primit în anturajul tronului planul regelui Petru.

Situația politică în Austria.

Reforme militare vor trebui întregite? — Remanierea ministerului.

Viena, 9 August.

Pentru împrejurările noastre este caracteristic următorul fapt: abia au fost votate, cu mare greutate, noile reforme militare, care în Ungaria au fost trecute prin cameră printr'o interpretare samavolnică a regulamentului, și iată că în cercurile militare se susține cu mază siguranță, că în timpul cel

toate dealurile de jur împrejur sunt plantate cu vii.

Pe la ceasurile opt călătorii zăresc, în sfârșit, Adjudul, țânta lungului drum al zilei; dar mai întâi trebuie să treacă apele repezi ale Trotușului, pe un pod de lemn, ale cărui bârne se clatină încoace și încolo, umplându-te de grije.

Dincolo se ridică, în mijlocul unui parc fermecător și bine îngrijit, un castel frumos; proprietarul, Alecu Balș și fratele vitreg al Prințului Ghica, soția sa, o tânără damă energică, sora ministrului Sturza, primesc pe Prinț cu toate onorurile cuvenite și-i pun la dispoziție casa lor; având o cultură aleasă și sentimente patriotice, dânsii prețuiesc fericirea de-a putea găzdui pe Domnul lor mult dorit.

Starea țăranilor moldoveni este foarte tristă, din pricina recoltei rele; duc lipsă de toate, foamea vorbește din fețele lor supte. S'au dat Prințului sute de petiții, implorând ajutor și El face tot ce poate. Dar pe lângă această calamitate excepțională, Moldovenii mai suferă de una statornică în satele lor: *Evreul*, singurul cărciumar și mic negustor, care ispitește pe țăran să-i bea rachiul falsificat și se arată întotdeauna gata să-i îlesnească împrumuturi, pentru a-i avea în mână pe datornici. De aci ura contra acestor vampiri, cecece firește că nu împiedică imigrarea și sporul repede al Evreilor. De altminteri fetele din Moldova sunt murdare și păcătoși, prin urmare nu pot fi considerați

mai apropiat este necesară o întregire a noielor reforme militare. Mai ales sporirea contingentului de recruți este absolut insuficientă, deoarece și pe viitor contingentul trupelor noastre va trebui sporit, luându-se în considerare și statele limitrofe.

De bună seamă că și cercurile guvernamentale sunt de acord că o „novellă” a noiei legi militare este absolut necesară, care „novellă” să conție sporirea sarcinilor și a birului de sânge din partea poporului. Această întregire însă va întâmpina mari dificultăți, în special din pricina interpretării de pân' acum a constituției, care dispune ca orice sporire a contingentului de recruți să fie votată de o majoritate de două treimi.

Un mare jurisconsult s'a întrebat, dacă interpretarea de pân' acum a constituției, de care ne-am ținut și în viața practică, va fi respectată și în viitor și dacă nu e timpul suprem ca sporirea contingentului de recruți să se voteze de o majoritate simplă de voturi. În caz că ar fi posibilă această reformă, atunci situația s'ar ușura nespun de mult și am putea să ne așteptăm ori și când la o întregire a noielor reforme militare, care va putea fi executată fără multe și mari piedeci.

Atunci guvernul n'ar mai avea nevoie să iacă tratative cu partidele opoziționiste și n'ar mai fi silit ca la fiecare nouă sporire a contingentului de recruți pe care ar cere-o cercurile conducătoare ale armatei comune, să le acorde diferitelor partide politice concesiuni naționale și politice cum se întâmplă totdeauna cu Ungaria...

...Cu toate că la sfârșitul sesiunii parlamentare de vară cercurile politice din Viena susțineau că la toamnă va fi indispensabilă o remaniere a cabinetului actual, totuși acum se susține, dimpotrivă, că ministerul va rămâne neschimbat și se va prezenta la toamnă în această formațiune și înaintea parlamentului. Bine înțeles că în locul decedatului ministru de agricultură, *Dr. Brof*, al cărui resort i-l portă în mod interimar ministrul lucrărilor publice, *Dr. Trnka*, va fi ales la toamnă un alt ministru ceh.

drept un element de cultură, chiar dacă am face abstracție de lăcomia lor și de însușirile lor demoralizătoare.

După o lungă secetă, ziua de 11 August aduce prima ploaie, pe care toți o binecuvântau. Arșița tropicală s'a potolit și praful a dispărut. La ceasurile opt, Prințul părăsește casa ospitalieră a familiei Balș; drumul, de-alungul Trotușului, duce prin sate pitorești, pitite în grădini cu poame; când se apropie Prințul, încep să sune clopotele. În fața bisericii, adeseori frumoasă, preotul primește pe Domn în ornate conducând mulțimea poporenilor. Țăranii din această parte a țării se aruncă adeseori la picioarele Prințului; cine are un cal, călărește o bucată de drum alături de trăsura princiară, care, în chipul acesta, e încunjurată mereu de o mare ceată de călăreți.

La ora 11 sosirea în Căiș, o localitate mărisoară, cu o largă locuință de vară a domnului Răducanu Rosetti, și cu un parc de arbori vechi, mândri. Doamna Rosetti fiica fiului Voevod moldovean, Ghica, și sora generalului Prinț Ghica, este o damă simpatcă și cultă.

Aci se face Prințului o primire foarte călduroasă. Toți marii proprietari din împrejurimi și multe rude ale casei s'au adunat să salute pe Domn. Ziua trece în tovarășia cea mai plăcută; mai cu seamă damele își dau osteneala să distreze pe Prințul lor.

A doua zi, la ceasurile opt, plecarea, prin

Pe de altă parte starea sănătății președintelui de consiliu, a contelui Stürgh, care suferia de o boală de ochi, merge spre bine, așa că în scurtă vreme va fi în stare să iec conducerea ministerului său.

Chiar și ministrul de interne, baronul Reinold, a cărui poziție părea că se clatină, nu mai este privit ca o piatră a scandelei. Această schimbare se datorește faptului că nici remanierea cabinetului, nici tratativele ceho-germane nu mai sunt la ordinea zilei.

Austriacus.

Cursurile de vară din Vălenii-de-Munte.

(Continuare).

— Continuarea prelegerilor d-lui Iorga despre boierimea românească în trecut. —

Văleni, Iulie v.

Cătră sfârșitul veacului al 17-lea găsim anume partide și curente la boierimea ambelor principate. Cea munteană are caracterul unei familii mari, care adesea a fost tulburată de neînțelegerile lăuntrice cum sunt cele ivite între Cantacuzini și Băleni. Invingerea Cantacuzinilor, deci a unei fracțiuni a însemnat asigurarea unui viitor al țării. Intre boieri erau aceste două partide dar de... de un partid austriac, polon, sau rusesc — care putea să aibă un început cu trecerea lui Toma Cantacuzino pe partea Rușilor — nu putea fi vorba. Domnii noștri erau călăuziți de un superior simț diplomatic. La provocarea țărilor vecine foarte purerice de a încheia vre-o alianță cu ele, ei începeau discuții interminabile până dădeau alt curs netulburător provocării. Așa a fost politica lui Șerban Cantacuzino acuzat ca filo-austriac, politica plină de psihologie țărănească a lui Brâncoveanu a cărui țară se bucura de binecuvântările păcii în timp ce Moldova era cutremurată de un groaznic războiu de 11 ani între Turci și Poloni, un dibaciu alcătuit de zăgazuri era Brâncoveanu în fața străinilor.

În Moldova însă se înfiripară două curente unul polon și altul rusesc. Vina pentru ajungerea la influență în țară a partidului polon cade în sarcina noastră. Ea se datorește unei ciudate dar drepte caracteristici a sufletului nostru etnic: noi și în trecut am avut o admirație față de eroi — fie ei de orice neam. Visurile

nebumatice ale unui „Racoltea” și ale altor două mari personalități războinice ce le-a dat Polonia: Ion Sobiesky și Zamoisky, de a ajunge la mare erau epitetate cu sinceritate de a-și găsi intruchipare de chiar boierii noștri. Un Costin o făcea aceasta pentru răsplata culturii ce o primise în școlile apusene ale Poloniei. Tărâmurile românești până sub cetatea Neamțului se zbăteau sub mâna lui Sobiesky.

Avem scrisori cu astfel de luminișuri referitoare la această politică. Scisori cu stil deosebit de limpede și mișcător de ale vornicilor din Câmpulung ca Toderas Conacu, Petrea Hurghes, adresate Bistrițenilor pe la 1683—85 pentru cererea pâinei de care îndurau lipsă. E evidentă starea de mizerie a Moldovei, din care și în cele mai grele timpuri „se clătiau steagurile dela iernatice” în dâra politicii polone.

Grele suferinți i așteptau pe Moldoveni și pentru celalalt partid politic în țară, cel rusesc. Rușii niciodată nu puteau trezi simpatie în boierimea noastră în urma unor ciudate însușiri cam groase de necreștere, cari jigneau bunul simț moldovean. Insuși Petru cel Mare săvârșia cele mai surprinzătoare acte în colindările sale pe la curțile Apusului, un Ludovic al 15-lea era să-și dea suflarea în strângerea puternică a mijlocului de mâine țarului, iar Dimitrie Cantemir era purtat pedesupra mesei ca o jucărie fără să o atingă. Putem să înțelegem plângerile unui oștaș al lui Dimitrie Cantemir din exil. Iar întreg sufletul istrăiat al moldoveanului se cuprinse în scrisorile unui Ilie Abăza monah, care a suferit în Rusia 11 ani înstrăinarea până s'a prăpădit acolo. În scrisorile acestea e pus și blestemul: „aleagă Dumnezeu în alte scrisori: de va judeca Dumnezeu pe ceta ce ne-a adus la atâta”, ceea ce denotă condamnarea politicii de zăpăcire a Rușilor, care mai îndrăzneată la acest monah decât la Neculcea.

Partidul politic polon se sfârșește la 1699, iar cel rusesc la 1711 prin usurparea, mazilirea lui D. Cantemir.

Cu chiar acest an 1711 și în Muntenia cu 1716 se începe epoca fanariotă. Lămuririle aici sunt foarte puține și foarte incerte. Toți istoricii au căutat să dovedească distrugerea boierimii românești, iar atotputernicia fanariotă, creșterea aristocrației grecești, împământenirea ei, stoarcerea elementului românesc — erau pentru ei axiome.

Dar nu era așa.

Chiar ne-am compromise admitând că această epocă ar fi fost mai grozavă decât cele anterioare, când neamul românesc era pus în

fața puternicilor Chiuprului, a temuților austrieci, poloni, ruși... Toată lumea istorică vorbeste în epoca fanariotă de... pace. Deci boierimea să menținea cu toate aspirațiile sale mari, pline de vigoare și spuma grecească avea să treacă — așa-i felul spumci — la cea dintâiu suflare de vânt... pornită din undele adânci, din sănătatea trupurilor poporului românesc.

Ceva adevăr însă de o realitate cam aspră exista. Aspreala domnilor grecești avu consecința pentru boierimea înaltă cam neobișnuită. Trebuie să admitem că Nicolae Mavrocordat era domn cu multă carte, însuș a scris o operă inspirată de srierile antice, era om solid, mândru și după mărturia cronicelor călca a domu. Dreptatea și conștiința sa românească se desface din prefața corpului de cronici, în care ne mărturisește că după doamna sa e înrudit cu Alexandru cel Bun. Și mai era ceva pentru a ne putea explica această purtare a domnilor grecești: ei erau influențați de curentul ideilor apusene. — În v. al 17-lea țărănimca ajunse în șerbie, în dreptul căreia ea avea pământuri, însă nobilimea la începutul veacului al 18-lea căuta să o coboare în robie deci să o despartă de dreptul de proprietate... atunci veniri domnii greci în 1840 cu o măsură liberatoare în folosul țărănimca pentru dobândirea drepturilor. Au dobândit țărănimca atunci, ori nu, de fapt lucrul de căpetenie e că s'a trezit gândul de a dobândi. Și gândul viu odat trezit își va dura drumul său larg, va face minuni, va zdrobi zăgazuri și va birui. În viața popoarelor gândul a fost conștiința vie ce a îndemnat la cele mai mari și uneori imposibile — la aparință — fapte...

Căutarea unei explicații, de ce Nic. Mavrocordat chema însuș țărănimca la judecată, ne-o înlesnește pe lucru de capitală importanță... Turcii au fost conduși dela venirea lor în Europa de un regim patriarhal întroducător de tendinți democratice pe unde au ajuns cu însușirile lor înspăimântătoare. Țărănimca n'aveau de îndurat din partea Turcilor și orice pagubă a săracului în Moldova se răsplătea. Nicolae Mavrocordat era convins și lucra conform acestei politici democratice. El și urmașii săi lovea numai în boierime, căreia îi erau închise cărările de răscoală nemaî putând să meargă nici la Poartă, nici la tătari căci își pierdea valoarea în ochii străinătății creștine. Țărănimca avea deci aproape pe boierimca. De vincau birurile grele cerute de Turci se explica situația gravă în care înnotau aceștia.

În rezumat: cari sunt avantajile domniei fanariote? Cartea românească avea dreptul să ajungă în mâna oricui, n'a fost oprită, ba a fost foarte protejată, apar sub ei corpul mare de cronici, cărțile la tipografiile episcopale în veacul al 18-lea erau mai multe talmăcite pe limba românească decât oricând. Ce e mai mult: un Constantin Mavrocordat știa pe preoții români să învețe cartea cea adevărată pentru predarea cultului... Aproape toată literatura teologică a creștinătății mari o aveau tradusă.

Astfel stând lucrurile natural că scrisorile boieresti erau puține. Dar lipsa lor are următoarea explicație. Sașii din Ardeal sunt în declin cu cultura lor, arhivele lor sunt mai goale, prilejul de vecinătate scade. În Muntenia avem o scrisoare dela un Văcărescu pentru trecerea oilor, cari ajungeau până peste Bugag la Caucaz. Caracterul bine alcătuit al scrisorilor e dovadă eloquentă despre progresele ce le făceam. Arta moldovenească a picturii, arhitecturii, o împrumută Brâncoveanu. Mișcarea literară cu un avânt neobișnuit pornea dela monumentul de unitate culturală a lui Șerban Vodă în care s'a sumat tot cea avut neamul nostru mai bun ca stil în câteva generații — Biblia din 1688. O scrisoare din Moldova avem dela Nicolae kontele de Rosetti, cel bănuț de turci că ar sprijini întronarea imperială în țară. Particularitatea de unele cuvinte latine și turcești, dau expresie situației nelămurite a boierimca, care înnota în apă tulbure.

Mulțămită împrejurărilor, boierimca și țărănimca a dus împreună o viață de luptă și muncă până la 1830. **Un ardelean.**

NECUNOSCUTA.

*Frumoasă, ca un chip de ceară,
Cu mersul legănat și lin,
Stingheră, 'n fiecare seară,
Imi ese 'n drum ca din senin.*

*Imi trece 'ncet pe dinainte
Tiptil, ca un copil sfios,
Nevinovată și cuminte,
Cu ochii pururea în jos.*

*Departa doar, din drum s'oprește,
Se 'ntoarce, stă o clipă 'n loc,
Și 'n ochii mei își pironeste
Adânc, privirea ei de foc.*

*Și-apoi, își caută iar de cale...
În urma ei rămâi pierdut,
Cu sufletul cernit de jale,
Și plin de-un dor necunoscut.*

*Târziu, cu mîntea obosită,
Când singur doar am mai rămas
Mă 'ntorc; dar chipu-i o ispită
Mă urmărește pas cu pas.*

*De unde-o fi venind și unde
S'o fi ducând, nici azi nu știu...
O taină sufletu-i ascunde
Un dor necunoscut, pustiu...*

Liviu Coman.

păduri frumoase, peste Oncești, la Oena, un târgușor atrăgător, înconjurat de dealuri păduroase, având o mare biserică pe malul Trotușului. Aci se face iarăși o primire măreată...

Prințul poposește la Costache Negri, cinstit de toată Moldova ca un mare patriot; onorurile le face sora lui, Zulnia Sturza, soția președintelui Curții de Casație. Visul lui Negri, din tinerețe încă, a fost Unirea Principatelor; pentru acest ideal a trăit și a luptat. Sub regimul Prințului Cuza a fost, mai mulți ani de zile, agent diplomatic la Constantinopol, unde obțină recunoașterea loviturii de stat...

După vizitarea marilor saline, Prințul vede și închisoarea, unde sunt internați patru sute de condamnați, apoi spitalul și băile Slănic. Ca întotdeauna, El e neobosit, vrea să vadă tot, să cunoască deaproape lucrurile, spre a putea pătrunde moravurile și obiceiurile poporului său; nu uită niciodată, că nu poate clădi mai departe, pe un teren închegat, ca Domnul unui vechiu stat cultural, ci că un popor tânăr, dar capabil de cultură, așteaptă totul dela Dânsul și că trebuie să cunoască temeinic viața internă și externă a acestui popor, felul său de gândire și tradițiile sale, înainte de-a fi în stare să-și dea semn de cele mai apropiate și urgente nevoi ale țării...

Vlaicu sburătorul.

Ca problemă sociologică. Mici fărime de psihologie a mulțimei: Legende. Parazitism. Și încă alte mici și mărunte.

Ar fi un studiu interesant și instructiv totodată și dl profesor Nedeleu, mentorul lui Vlaicu, în cursul sborurilor printre români, ni l-ar datori de-adreptul — fixând pentru cei de azi și pentru posteritate efectele apariției năzdrăvanei paseri pe plaiurile românești.

Nu e lucru de toate zilele, ca din plămădeala unicei fărime de popor, asuprit de veacuri, disconsiderat și azi, cu mai mult decât patruzeci la sută analfabeți la dosarul statistic, acum în veacul luminei — să se nască un cineva, a cărui tată și frațini scormonesc încă cu primitive pluguri ogorul, a cărui mamă și surori meliță cânepă și tore fuior — iar el, cu o putere aduimăcată în poveștile neamului său numai, un nou făcător de minuni, aduce de-a dreptul și arată tuturor oropșiților neamului său, minunea cea mai înălțată, a culturii veacului, străbătând în încălecarea măiestrei sale paseri albăstrime văzduhurilor aceluși pământ, dela glia căruia, nu capetele, dar nici măcar rugăciunile sfioșilor săi confrăți n'au cutezat încă să se înalțe de-a binele.

Și ar fi o problemă de adâncă însemnătate sociologică fixarea marelui moment psihologic: cum și în ce fel a fost primit sburătorul din partea maselor mari ale celor de-un sânge cu el.

După cum l-am putut urmări și întru cât ne putem da seama, dela Arad până la Orăștie atât succesul material, cât și cel moral al sborurilor Vlaicu a urmat să crească în felul progresiunilor geometrice chiar: la Arad a supus văzduhul, la Lugoj a cucerit pe ai săi, la Hațeg a dovedit străinii, la Orăștie — n'a mai rămas sceptic care să nu i se închine! O dovedește aceasta și barometrul financiar al argintului bătut, care nici pe departe nu e atât de sensibil ca cel viu.

Și o mai dovedește încă ceva: îl urmărește lumea din oraș în oraș și mulțimea neîncrezătoare a satelor. Cari l-au văzut odată i se fac umbră și tremură de groaza vremurii rele a viitoarei Dumineci. Și-i crește mulțimea alaiului triumfal, cum crește bulgărul de zăpadă al lavinei pe vreme de topeniște.

Iar aci chiar zace ascuns momentul cel mare sociologic al psihologiei mulțimei, când întâlnești tu țărani, cari dincoala progetaseră să-și scormonească din șerpar coroana antreului și stăteau alături, împetrișând culmile dealurilor — și-i vezi acum dincoace, veniți cale de zeci de poște, lăsându-și acasă fân necosit și grâu neadunat și pășind radioși printre mulțime; iar când îi întimpini cunoscându-i: bun întâlnitul și aici! — îți răspund cu mândria sfioasă, numai țăranelui nostru proprie: d'apoi cum n'am fi venit, când acolo credeam c'o să ni-l arătați în chip numai — își amintesc de eu bună seamă schipticomul Asociațiunii și-acum a fi să-l vedem sburând iarăși aievea!

Iar legendele... Ei, legendele își au toată particularitatea lor și sunt totdeauna de mare interes. Ai crede, că născute așa din învâpăiala unei clipe, sunt și ele efemere ca parfumul unei flori de-o zi. Și nu-i așa. Ele și au trăinicia. Și adâncul lor înțeles își desprinde seva cu rădăcini nenumărate din însuși duhul dător de viață al poporului care le naște. Metamorfозate din vagul basmelor nelimitat ca timp și ea întâmplare, ele cum se alipesc și se cațără în jurul unui fapt, ori a unui eveniment istoric, aduc cu sine întreagă savoarea naivă a minunilor din povești, a nădejdlor și aspirațiilor poporului, alegorizate și cristalizate în acele minuni și drept aceea ele devin oglinda fermecată a celor mai tainice doruri obștești. Să le ști ceti numai...

În jurul lui Vlaicu și în urma apariției sale atât de minunate, s'a răscolit un întreg ciclu de legende: de făt frumosul poveștilor, care stă cu crai și cu împărați la masă. El răpune zmeii și bălaurii cei cu nenumărate capete. El va răpi din ghiarele uriașilor pe Ileana Cosinzeana. El va împărți în două domnia împăratului și va stăpâni-o. Căci în urma lui se născu și genele înălțate domnițele fecioare din turnurile de eleștar...

Sunt unele naive de tot, hotarnice cu basmul, sunt altele răsboinice, sunt unele revoluționare chiar, cât povestindu-le ți-ai putea face ușor de furcă cu procurorul.

Din toate o să vă reproduc una singură numai. Poate cea mai proaspătă, cea mai naivă, dar și cea mai sfântă totodată.

A fost la Orăștie că s'a întâmplat. În urma murdăriei benzinei încercase Vlaicu de două ori ascenziunea. Și de două ori a fost nevoit să aterizeze. Lumea era neliniștită, se turburase. Il vedea curățindu-și motorul, probându-l, dregând, dar tuturor li se clătise tihna. Și deodată — a treia oară — iațal sus în văzduhuri, executând acel admirabil sbor, decât care mai frumos n'a executat până acum nicăieri și niciodată... până departe peste șura modestei case părintești și peste islazul satului natal, de unde răscolise chiar pacinica eiurdă de vite...

A treia oară!... Aidoma cum se spune în povești: „...și-a încălecat apoi fătfrumos calul său năzdrăvan, ca să răpească din turnul cel de eleștar fecioara de crai. Și a ajuns întâia dată până la jumătate și a doua oară până la parapet și s'a avântat a treia oară... și a pierit cu ea în albăstrimea văzduhului...”

Ș'apoi cum să nu se formeze legenda?!

Acum, abia câteva zile, după minunatul sbor dela Orăștie, mă întâmpină un țaran, care fusese față: „D'apoi c'am băgat noi de seamă domnule, că i-or fi pus ceva dușmanii la mașină, de se împiedeca să zboare, i-or fi făcut ceva de pierzare. C'am văzut noi bine, că înzadar se trudea să curețe și să dregă și tot nu isbutea, până n'o venit maica dumnealui de i-o zis: na fătul meu năframa asta înălțimată și dă cu ea deți șterge motorul și-or pieri farmecele dușmanilor. Și cum o dat dumnealui a șterge a treia oară motorul, de lacrima mămăne-si o și pierit vraja și s'o înălțat ea pasările în văzduh...”

Dumnezeule Doamne, câtă poezie sublimă și cât de nemărginită putere nu strălucește ascunsă în lacrimile unei mame!

Și așa e; incontestabil: Vlaicu e unul dintre cei mai mari oameni, ce ni s'au născut vre-odată românilor. Dovadă și imensa ceată de paraziti cari răvnesc să-i facă anturajul. Pe unii îi atrage nădejdea unei fărime de câștig în urma lui, pe alții un fărâm de lumină reflexă din raza gloriei ce-l înconjoară. Vorba lui Vlaicu chiar: „Măi, știți voi la ce se gândește jidovii, după ce mi-a succes bine vre-un sbor?!... ?... Cât rebach ar avea ei, dacă m-ar lua puțin în întreprindere!” Dar îi și sosesc zilnic oferte străine, cari de cari mai obraznic speculative.

De altă parte îl urmăresc alți „artiști” speculând la imensul public ce-a veni pentru sbor și nu fără rezultat. În orașelul nostru de pildă, se înființase unul chiar pentru zilele sborului, cu o „întreprindere artistică de scrâncioabe și de tragere la tir”. Și a făcut parale. Atrăgea lumea sub eticheta Vlaicu. Comedie una — comedie alta — se gândea mulțimea. A fost de exemplu o femeie venită dela sate, să vază sborul, în dimineața Duminecii fixate. Mă întreabă: „Domnule, cu ce aș putea să văd mașina?” Ii zic — ia dincoace în târgul de vite, unde era hangarul. Iar când mă duc în urmă și eu spre hangar, ce-mi zăriră ochii?!... Femeia și încă alți câțiva, sus în văzduhuri, legănați de scrâncioabă... și sumedenie alții pufând patroanele tragerei la tir. O aștept să coboare, întâmpinându-o: D'apoi bine lele, pe aici te-ai rătăcit?! „Apoi de domnule!... Ori comedia asta nu tot de dumnealui se ține?” Era adevărat hangarul mai în dos cu câteva sute de pași, dar nu avea... flașnetă!

La noi când eu sborul se dase stricta parolă: Nimenea la sbor fără plățirea antreului. Nimic gratuit!

Și se ținea parola cu toată strictetea. Dar în curând se înființară... excepțiile: artiștii lăutari!

„Că... domnule, d'apoi slobod o fi să cântăm și noi la sbor?”

— Cum păcate nu — le răspunse întrebătorul.

— „C-așa am crezut și noi că s-ar conveni...”

— Dar eu plata cum stăm?!

— „Că... mă rog, pentru noi și muierile noastre am crezut că... să...”

— Bilete gratis ați crezut voi să căpătați?!...

Hai!... Ori credeți voi că aci se face circus?!... Și că, să vezi un român sburând, e par'c-ai vedea o cioară?!

Și... au venit cioroii să vază sborul plătind și... au cântat gratis!

A mers mai greu treaba cu un redactor. Dela o fițică comitatensă. Voia cu tot prețul să-l intervieveze pe Vlaicu. Era chiar într'amiaza zilei sborului. Il stărnise pe bietul Vlaicu chiar dela prânz:

— „Că... vă rog d-le inginer, m-ar interesa mult să-mi explicați, cum sburați?!”

— D'apoi cum să sbor — îi răspunse Vlaicu, în felul lui flegmatic — iac' așa în aier, ca toate sburătoarele.

— „Dar... vă rog, ce putere anume vă duce?”

— Motorul!

— „Dar... cum?!...”

— Se învârte!

— „Că... să mă scuzați, eu nu l'am văzut încă mașina și... de bilete pentru sbor încă nu m'am îngrăjit și...”

Eram și eu față. Am pătruns îndată ce vrea omul meu...

— Domnule, în fiecare colț de stradă sunt case...

— „Că... să mă scuzați, eu credeam că pressa...”

— Domnule, sborul aviatorului nu e producție de miraj — e o bucată de cultură, e azi cel mai sublim eveniment cultural și se cuvine deci, ca și ziariștii — pioneri ai culturai — să și dea obolul. La noi, aci după spatele lui Dumnezeu, s'a dat lozinea, ca toți să plătească... și țiganii chiar...

Redactorul meu a plătit, a fost, a văzut și... a dat pe urmă un raport în foaie și o telegramă la Pesta... exagerând de trei ori mai mult reușita sborului, de cum a fost aievea...

De ce?!

Iată încă o problemă de deslegat!

Cu un cuvânt Vlaicu e om mare. Iar apariția lui printre cei de un sânge cu el e covârșitoare. E par'că ar răsări într'o bună zi soarele în miez de noapte...

Încă nu-l putem cuprinde cu toții și pe de-a întregul și efectele apariției sale în mijlocul nostru rămân deocamdată încă incomensurabile: rezultanta produsă de el și media înțelegerei noastre sunt încă atât de departe una de alta.

Să ne avântăm însă în înălțimile atinse de el, cu inimile.

Și... o vorbă ca o sută:

Oare rezultatul colecției de 30.000 coroane inițiată mai cri-alaltăeri, încă nu a întrecut ținta?! Încă nu?!? Viet.

Scrisoare din Iași.

Tributul celor cari rămân. — Vitregia Prutului. — Vizitatori moldoveni din Basarabia.

Iași, 25 Iulie (6 August).

Unii pleacă alții rămân. Unii pleacă, mănânați de chinuitoarea sete a necunoscutului sau imperioasa necesitate de a se epuiza, fără să știe precis pentru ce; — alții rămân lângă vechile lor căminuri, reținuți de îndărătnicia și mândra sărăcie, sau de munca pe care trebuie s'o depue și pentru cei cari au plecat.

Și unii și alții plătesc, fatalității neindurate, tributul lor.

Nu e zi, în care ziarele să nu relateze, cu bogăție de amănunte, zeci de nenorociri ale turiștilor îndrăzneți, înotătorilor curajoși sau pasionaților jucători de cărți. (Căci de obicei, o pasiune devine mai pronunțată când i se schimbă mediul provocator).

Nenorocirea întâmplată celor doi tineri frați la Bușteni e încă proaspătă în amintirea tuturor. Măne, alta va fi obiectul preocupării generale.

Cei cari rămân, nu scapă nici ei acestei vămuri fatale.

Tu, biet orașan, căruia împrejurările nu-ți permit să părăsești trotuoarele înfierbântate de arșița soarelui de Iulie și August, pentru a te putea lăuda măcar că:

Locuința mea de vară

E la țară...

Cauti să te bucuri de orice mijloc de recreație sau distracție, pe care-l ai la îndemână.

Iașul, pentru aceștia cari rămân, are un Copou îmbătrânit de vremuri, cu arbori gârbovi și rari -- și Prutul. Pentruca să ajungi la Ungheni, pe lângă cari trece Prutul, trebuie să mergi câțiva kilometri cu trenul.

Iar acolo, nimic care să mulțamească ochiul: o apă turbure și mohorâtă, o luncă sărăcăcioasă în frunză și bogată în omizi, un mal trist, care-ți amintește de veacul de robie...

Iar pe aproape, nici o instalație, cât de primitivă, care să te facă să crezi că ești într'o... stațiune balneară.

În valurile riului acestuia turburat și mișos se bălăcesc ieșeni o vară întreagă. A merge la Ungheni, e singurul lux pe care și-l permite, Dumineca sau sârbătoarea, până și cel mai modest meserias. Luxul acesta a devenit de câțiva un obicei banal, asemănător cu acel al burghezilor parisieni, cari inundă, în zilele de sârbătoare, împrejurimile incântătoare ale Parisului.

Și, după cum e de așteptat, chiar plăcerea aceasta, atât de modestă, e adeseori scump plătită.

În cea mai recentă Duminecă, un școlar-licean, în vrâstă numai de 14 ani, și-a dat ultima suflare în brațele vitrege ale Prutului sălbatic. Au trecut atâtea zile și trupul nefericitului copil n'a fost încă găsit -- spre cruda durere a tatălui, ce-și frânge, neputincios, pe mal, mâinile de disperare, privind, aproape nebun, unda rece și nepăsătoare a neînduratului Prut.

Și nu e vară, în care, nenorociri ca aceasta să nu se repete cel puțin de două-trei ori.

E tributul, fără de care Prutul, de atâtea ori blestemat pentru multele neajunsuri pe cari ni le aduce, nu se arată mulțumit.

Pomenind de neajunsurile Prutului, mi-am adus aminte de cel mai mare: împiedecă, în bună măsură, relațiile, ori cât de simple, dintre moldovenii de pe cele două maluri ale sale.

De sigur, oricine va conveni că, principala cauză a lipsei acesteia de relațiuni își găsește explicația în măsurile severe luate de către asprele autorități țariste. Ori cum, dar și situația naturală contribuie mult la sublinierea acestui rău.

Rudenia, care în cazul acesta ar avea un rol extrem de însemnat, lipsește aproape cu desăvârșire între Moldovenii de pe cele două maluri ale Prutului. Vizitatori moldoveni, de plăcere sau curiozitate, sunt încă și mai rari.

Singura instituție, căreia îi revine meritul de a mai păstra în oarecare măsură aceste relațiuni, este Epitropia Așezămintelor Sf. Spiridon. (Uitam Mitropolia, care, având moaștele sfintei Paraschiva, atrage, în ziua hrămului, sute de credincioși basarabeni. Înțeleptele noastre autorități au interzis însă, de frica holerii, de doi ani de zile, accesul credincioșilor basarabeni... Iată o măsură care va trebui ridicată anul acesta cu orice preț).

Marele spital, Sf. Spiridon, din Iași adăpostește în fiecare an mulți bolnavi de peste Prut. Ar putea fi numărul acestora și mai mare, dar autoritățile rusești, cari deoparte reproșează epitropiei că nu primește în spital un număr de bolnavi proporțional cu moșiile pe cari le are Basarabia, pe de altă parte, suspectează, în chip ridicol, pe acei puțini cari vin.

În vara asta, câțiva basarabeni fac băi, pe speșele Epitropiei, la Slănicul Moldovii. O doamnă a publicat chiar zilele acestea, în ziarul „Drug” din Chișinău, o scrisoare deschisă de mulțumire către Epitropia Sf. Spiridon din Iași, pentru băile făcute la Slănic.

Întâmplarea a făcut să întâlnesc, în casa unui distins profesor universitar de aici, pe unul dintre puținii moldoveni basarabeni conștienți.

Vorbea tocmai, între altele, și de bunul renume, de care se bucură spitalul eforicii ieșene și doctorii români în genere, printre toți moldovenii din Basarabia. Doctorul e pentru

dânsul singurul care se bucură de o deplină încredere. Dacă lipsește acesta, acela care îi ține locul este baba, „baba cu leacuri”. Alți doctori n'au trecut.

Vine vorba și de centenarul răpirei. Toate gazetetele românești, spunea dânsul cu o vădită emoție în glas, au fost cu acel prilej oprite. Un prieten bun de aici a avut însă grija să-mi trimeată câteva gazete, în așa chip ca să le primesc. Am fost, dacă nu mă înșel, unul dintre cei trei-patru privilegiați „jubilar” din Basarabia.

Dar, deși gazetetele și broșurile românești ocazionale n'au ajuns până la noi, *răsunetul mișcării de protestare din regat a fost mare, nu numai printre toți moldovenii, ci chiar printre locuitorii întregii împărății*. Se comenta cu zădărnici, în cercurile rusești, gestul îndrăzneț al Românilor din regat; iar asupra moldovenilor mișcarea aceasta a avut o influență cu mult mai mare decât ar fi avut toate broșurile și gazetetele românești ocazionale, dacă ar fi fost lăsate să circule -- pentrucă litera latină e cu mult mai puțin cetită decât cea cirilică.

Răsunetul mișcării de protestare din regat va fi tulpina pe care se va altoi viitoarea activitate de propagandă culturală printre noi, uitată moldovenii de peste Prut -- sfârși, cu o încredere ce i-a luminat scurt privirea tristă, basarabeianul nostru.

Șt. P. Moldovanu.

In chestiunea organizării meseriașilor și comercianților români.

— Glasuri din public. —

Continuăm a face loc propunerilor și comunicărilor ce ne vin din afară în chestiunea organizării comercianților și meseriașilor noștri.

Pentru astăzi facem loc părților esențiale dintr'o scrisoare ce ni-o trimite dl Gheorghe Bogdan, neguțator în Oravița.

Cetind articolul dlui coleg Popovici din „Românul” nr. 155, vin și eu a confirma purul adevăr scris de Dsa.

Sunt comerciant într'un cerc pur românesc, față de 20 comercianți străini.

Intellectualii noștri nu-și prea bat capul de noi. Din contră afară de doi intelectuali locali, 2—3 învățători, 2—3 preoți din afară, restul se duce să sprijinească pe străini, cari întăriți astfel devin apoi cei mai mari dușmani ai acestui neam nefericit.

Sunt membru la toate instituțiile noastre românești, când e ceva de contribuit, toți mă găsesc. Dar când e vorba de sprijin cătră noi, nimeni nu se gândește. Parcă eu nu aș avea tot aceeaș marfă, ca și străinul, nu voesc a zice că poate și mai bună. Apoi încă ceva; dintre cei puțini cumpărători, mulți cumpără marfă pe credit nelimitat. Dacă apoi cândva, după un an sau mai bine, cutez a-i cere bani, nici nu-l vezi să-ți calce pragul, numai pe calea judecătoreii poți ajunge la parale.

Tristă faptă dar adevărată! Însă cu străinul face excepție.

Rămâne deci ca o necesitate să se pornească cu un ceas mai de vreme o mișcare pentru luminarea publicului român să stea solidar întru sprijinirea comercianților ieșiți din sânul său.

Altfel începuturile noastre comerciale sunt de-a dreptul amenințate cu peirea. Toate speranțele noastre de a scăpa poporul din ghiarele străinilor care-l storc și pe această cale vor rămânea zădarnice.

Trecând la chestiunea creditului comercianților români dl Gheorghe Bogdan, face propunerea de a se organiza întregul comerț pe baza băncilor române.

Iată cuvintele sale textual:

„Fiecare județ posedă câte-o bancă. Banca respectivă ar trebui să dea neguțătorilor români credit, respective capital, punând la cassa prăvăliei un om de încredere. Neguțătorul va rămânea responsabil de conducere.

„Băncile pot deschide apoi în aceleași condiții filiale în toate comunele. Mai multe centre dintr'o regiune formate astfel în jurul câte unei bănci se pot asocia făcând coman-dele laolaltă.

„Cu capitalul din partea banilor se poate acorda mușterilor credite în schimbul unor cambii, care s'ar plasa la bancă.

Mai departe d. Gh. Bogdan face și dsa propuneri cu privire la susținerea de bursieri la școalele și instituțiile comerciale și industriale și, revenind din nou la bănci, încheie cu următoarele cuvinte:

„Ar trebui și băncile noastre să vadă odată, că tot cu întabulări ipotecare nu va merge tot strună. Străinii au și început a plasa capitaluri la neguțatori și la fabricanți. Noi fabricanți nu avem, însă cu ajutorul băncilor noastre, cu timpul v'om putea și noi întreprinde”.

Înregistrând aceste păreri ale dlui Gh. Bogdan ținem să spunem că soluțiunea dsale cu băncile ne pare cu desăvârșire nepractică.

Dsa înțelege că de aici înainte negoțul și meseriile române să fie întreprinderi inițiate de bănci cu capitalul lor, iar negustorii și meseriașii să fie un fel de angloați.

Aceasta este o imposibilitate. Băncile noastre nu vor avea niciodată capital cât e necesar ca să satisfacă tuturor trebuințelor de natură comercială de câte are nevoie poporul român. Dar chiar dacă aceasta ar fi cu puțință nu este de dorit. Rolul băncilor în această direcție nu poate fi altul decât acela de a stimula și de a sprijini inițiativele române particulare, înlesnind astfel formarea unei clase mijlocii în sinul poporului nostru.

Aceasta nu se va putea dacă elementele de inițiativă în loc de a lupta cerind numai concursul băncilor, caută să se sustragă, punând băncile în risc iar ei devenind simpli angloați.

Întru cât privește băncile nu poate fi vorba deci de ele decât pentru a face mai multe înlesniri de credit neguțătorilor și meseriașilor români. Cum însă fiecare bancă are statute din limita cărora nu poate ieși, noi credem că comercianții și meseriașii români pentru a face față necesităților lor speciale de credit tot în ei înșiși trebuie să-și găsească scăparea.

Și anume:

În loc de a face neconținut apel la bănci, care sunt întemeiate în vederea unor anumite împrejurări în care condițiile speciale ale comercianților și meseriașilor români, nu au locul convenit, oare comercianții și meseriașii noștri nu ar putea să facă ei o bancă a lor, cu scop mai ales de a se satisfacă nevoile lor de credit?...

Dacă comercianții noștri ar fi organizați, chestiunea aceasta nu ar părea atât de greu de realizat. Din nenorocire până acuma ei stau încă izolați și nici o inițiere de grupare nu vedem încă.

Este dar încă odată cazul să spunem ce-i cu congresul lor?

O lămurire.

Asupra proiectului cuprins în articolul „Organizarea comercianților și meseriașilor” apărut în nr. 163 al „Românului”, primim din partea autorului acelui proiect următoarea lămurire referitoare la punctul 4.

„Eu nu am înțeles ca biroul de vânzare al Reuniunii comercianților români să vândă neguțătorilor români dele sate marfă numai dela engrosiști români.

„Eu am înțeles ca biroul de vânzare al comercianților români să vândă marfa dela cei mai renumiți și apți fabricanți, cu deosebire dela cei din Austria, ca astfel să le dea char și neguțătorilor români dela sate posibilitatea de a prospera și de a putea ținea pași cu ori ce concurență străină.

„Nu e just a sacrifica sute de comercianți români dela sate la 2—3 engrosiști români câți îi vom avea, căci dacă ar cumpăra din a doua mână, ar cumpăra cel puțin cu 10% marfa mai scumpă și li s'ar lua numai posibilitatea de rezistență față de concurența străină. De altfel biroul de vânzare al comercianților români, cea mai mare cantitate de marfă ar vinde-o comercianților români din orașe.

„Părerea mea e, că engrosiștii, cu deosebire cei ce se ocupă cu bransa manufacturei, vor dispărea cu timpul cu totul.”

Cu stimă

Autorul proiectului.

Centenarul anexării Basarabiei

Sub titlul acesta cunoscuta publicație politică franceză „Le Courrier européen” publică un articol semnat de Marin Craivan din care reproducem părțile principale.

Înzădar sărbătorește Rusia centenarul anexării Basarabiei ca o sporire a puterii sale teritoriale, nimeni nu va nita în Europa că această anexare a fost tot așa de nedreaptă, mai nedreaptă chiar decât anexările teritoriale cu cari se mândrește celelalte două imperii medievale: Austria și Germania. Aceasta din urmă poate cel puțin să invoace brutalitatea victoriilor sale militare asupra Danemarcei și a Franței, iar Austria poate să tragă din superioritatea gestiunii sale administrative, asupra celei turcești un argument pentru a justifica atentatul său inegalitabil asupra Bosniei-Herțegovinei, care avea tot dreptul la o autonomie, chiar și sub suzeranitatea otomană. Pe când Rusia rămâne până astăzi incapabilă de a formula cel mai mic argument în favoarea anexării unui teritoriu care nu aparținea decât sub forma unei stăpâniri pur nominale, Turciei pe care a învins-o în 1811.

Chiar acuma, din 2,600.000 locuitori din care se compune provincia anexată de Rusia, 63% cămân Moldoveni, împotriva întregului sistem de rusificare desfrântă, care nu a încetat de a fi aplicat de un secol.

Însuși d. N. N. Durnovo, un reacționar cunoscut într-o carte care datează din 1908, n'a putut decât să constate mijloacele grosolane și violente prin care guvernul din St. Petersburg a vrut să rusifice Basarabia.

Li s'a interzis locuitorilor acestei provincii de a se înstrîni și de a se ruga în limba lor maternă; pământurile lor au fost vândute în chip arbitrar la coloni ruși, bulgari și germani, cu unicul scop de a face imposibilă locuitorilor băștinași viața pe solul lor strămoșesc. În 1908 chiar în momentul când își isprăvea cartea semnala faptul că 855 de familii moldovene erau transportate în Siberia pentru a popula regiuni coperite de gheață.

Trebuie spus că dacă țărănul moldovean a opus o rezistență tot atât de îndărătnică cum este aceea a țărănului polonez, finlandez sau georgian împotriva rusificării sistematice, nu stau tot așa lucrurile cu moldoveanul orașelor Basarabiei care s'a lăsat ispitit repede de privilegiile nobiliare și burocratice. Astfel descendenții familiilor moldovenești: Krupenski, Casu, Lazu, Semigradof, Leonard, sunt astăzi cei mai buni sprijinitori ai autocratiei rusevoite...

Dar în afară de acești renegați obiceiavi, Basarabia cuprinde un proletariat intelectual care educă puțin câte puțin masele, aderând la o doctrină morală și de federalism democratic din care se adapă o mare parte a tinerei clase intelectuale ruse.

Acolo stă speranța unei revanșe pentru România, mutilată în chip ireparabil printr-o pierdere mai mare decât cea teritorială.

Un nou congres studentesc?

Din Marburg (Germania) primim următoarele: „În 29 și 30 Mai 1913 se va ținea în Marburg un congres al studenților români cari studiază în străinătate. La acest congres se va întemeia o societate care se va întruni cel puțin odată pe an, ca să discute despre „chestiuni însemnate ale politicii interne din România” etc., dar mai ales acest congres are de m'ni și să afirme drepturile lor în universitățile străine. Pentru a înlesni și studenților mai sermanți participarea la acest congres, aranjatorii au exoperat liber parcurs pe căile ferate (din Germania? N. R.) găzduire și masă gratuită. Cei ce doresc lămuriri să i se adreseze dlui avocat P. C. Trișcă, Marburg a. d. L. (Deutschland) Universitätsstrasse 14.”

D. Trișcă ne mai scrie că acest anunț a fost publicat în mai multe ziare germane, franceze, engleze, italiene și spaniole, dar că ziarurile românești au refuzat să-i publice anunțul de mai sus.

Un lucru însă nu-l putem înțelege: ce rost are un astfel de congres al studenților români într'un orașel din Germania, cu vr'o 20,000 de locuitori, care nu e nici măcar un centru cultural de însemnătate mondială? Ce nevoie au studenții noștri din străinătate de o „societate” care să le apere „naționalitatea” lor pe care nime nu le-o contestă în apus? Și apoi pentru discutarea „chestiunilor politice interne” din România să călătorești tocmai în fundul lumii? Tare ne temem că acest congres e menit să-i ridice pe aranjatorii lui pe un pedestal politic.

La toamnă însă se va ține la Craiova un congres al tuturor studenților români, în care se vor discuta nu „chestiuni politice” locale, ci chestiuni culturale de interes general.

La Craiova, acolo să meargă studenții noștri cari voiesc să se sfătuiască, și nu la Marburg!

„Servus” Hajdudorog!

— Corespondență ocazională. —

Târgul-Murășului, 8 August.

Era Joi și în „Vásárhely” (Târgul-Murășului) era târg de săptămână. Eu îmi isprăvii afacerile mele — și mă plimbam fără țință prin oraș. Admiram tocmai frumusețile orașului și priviam la marea de oameni din mijlocul pieței celei mari. — Deodată apare o coată de românași de ai noștri — feciori în port românesc — iar fetele aveau busuioce de dragoste în păr. Involuntar îmi veni în minte faimoasa bulă „Cristi fideles graeci”.

Adece pe acești românași — vrea să ni-i răpească faimoasa bulă. Pe acești românași i-a dată papa pradă guvernului soviet.

Da pe a... Mai întâi le-a luat școlile — și ține mai mare nula — când auzi pe băieții noștri salutând ungurește „kezit csokolom”. Dar nu s'au îndestulit cu atât, după ce a prins degetul cel mic, vrea acum palma întreagă. Ba cu obrăznicia lor au mers până la papa dela Roma — și cu promisiuni violente au știut stoarea faimoasa bulă „Christi fideles”.

Ce fericiți și ce mândri se plimbă românașii noștri acum pe străzile metropolei săcuiesti. — Oare mănăpăim tot așa de mândri vor purta portul nostru — și fetele tot cu aceeaș dragoste vor pune busuiocele în păr? Eu cred că nu. Azi-mâne va veni vre-un popă neogrec — și mai întâi îi va opri să unble în port românesc, apoi va pedepsi pe cei ce poartă păr lung. — pent-neă părul lung e un semn vădit al „Iaco-românismului”. Pe fete le va speria să nu pună busuioce în păr, că — altcum nu se vor mărita, — ba că nu e igienic, — ba că le cade părul, — dacă mai pun busuioce în păr.

Întu în birt, la un păhar de bere — și văd la o masă vre-o câțiva preoți români. Mă apropiu de ei, — mă prezint și întreb ce mai face?

— Tocmai **bulă papei** e în discuție și ne frământăm că ce va fi cu noi. — începe unul.

— Acum când e cutitul la gât. Acum e timpul suprem. — Când ar trebui să căpătăm cele mai grabnice îndrumări, Blajul tace, — tăcerea pestelui!

— Nu știm ce înseamnă asta?

— Mi se pare că ne-a lăsat pradă — Hajdudorogului.

— Nu se poate! — Nu îmi pot închipui — ca colegii marelui Bunea să uite de noi tocmai acum, când avem mai mare lipsă de îndrumări!

— Dar n'ai făcut și tu seminarul în Blaj? — Nu ai învățat și tu că „Roma locuta — causa finita!” Ai uitat deja primejdțiile ce le profesa un profesor al nostru, azi urmaș alui Bunea: „Băiețe ține minte — nouă ne trebuie înainte de toate **obediță fărâșă pe sub scaune!**”

— Și acum dela acești oameni aștepti tu mântuire!

— Nu, dela aceia înzădar aștepti îndrumări, — ei s'au împăcat cu gândul acesta: „Roma locuta — causa finita!”. Aici nu mai începe discuție, — **papa este infalibil doar și în contra bulei papale nu mai există nici un apel!**

— Ba am auzit, că unii confrate de al nostru, care a mers în persoană la mitropolitul, pentru a cere stat, i s'ar fi răspuns că să aștepte numai, până în Septembrie. Atunci va veni o comisiune, care va prelua averile, apoi înaintea comisiei „te vei declara fiule, că vrei să rămâi — în parohie sau ba!”

— Asta nu se poate! — zise al treilea. Cum adică, — eu să aștept cu mâinile în sân junghierea mea? Astfel de vorbe nu poate să spuie un arhiepiscop român, dacă mai curge cătuși de puțin sânge românesc în venele lui!...

— Ba, asta așa-i!

— Nu, așa nu va fi, — să știu că mă fac anabaptist sau — chiar jidan, dar asta nu o pot suferi!

— Cum adică, să ne iee bisericile?

— Da frate, — ca averi cu tot!

— Fără nici o recompensă?

— **Mai bine îi dau foc bisericii**, decât să știu că în biserică zidită de moșul meu — se va cânta azi-mâine „Chirie eleison”.

— Eu am crezut, că prin bula aceasta se va concede Ungurilor gr. cat. să-și facă în parohiile amintite în bula papală o a **doua** parohie gr. cat. **grecoacă**. Așa îmi închipuiam lucrul acesta, d. e. cum am văzut prin Bănat parohie gr. or. română și gr. or. sârbească în acelaș sat. Dar să ne iee parohia cu bunuri cu tot, asta nu se poate!

— Ba se poate, spre pildă — dacă vrea să rămână Nistor de protopop în Vásárhely, atunci — poate rămânea — dar va ajunge sub jurisdicțiunea episcopului de Hajdu-Dorog.

— Dar cu biserică ce va fi?

— Va trece și ea în posesiunea noii episcopii!

— Nu se poate, că atunci s'ar întoarce chiar și fecitul episcop Ioan Bob în mormânt!

— Oare pentru asta a adunat ban lângă ban, — oare pentru asta a crutat și a edificat biserică și școli, ca azi-mâne să ajungă la Hajdu-Dorog? Să fi știut una ca asta, să fi știut că drepturile bisericii noastre unite cu Roma sunt numai pe hârtie, — atunci i-ar fi dat foc și bisericii — întocmai ca obligațiilor arse în mijlocul pieței Blajului!

Tocmai când era mai înfocată discuția, — intră un avocat cam glumeț și salută pe cei prezenți cu: „**Servus Hajdudorog!**” — ce mai faceți?”

— Cum înțelegi asta? — Că noi suntem servi de Hajdudorog? — Sau ne batjocorești numai?

— Decât servi de Hajdudorog — mai bine trecem cu totii — la Sibiu, — că cel puțin vom mântui limba noastră strămoșească!

— Cu alte cuvinte — decât să fim servi de Hajdudorog, mai bine ne nărăsim credința — și zicem: „Servus Hajdudorog! Adio Hajdudorog! Să te duci unde a dus mntul roata și prostul iapa!” Căci... „Roma — nu mai este!”...

Călătorul.

Dr. RÓTH KALMAN,
MEDIC.

TEMESVÁR-ERZSÉBETVÁROS.
Strada Batthyány 2. (Colțul str. Hunyady)

Cosultațiuni: a. m. 8—10, d. a. 2—4 ore.

Consultațiuni separat pentru tuberculoză

Altoire cu Tuberculin.
(Ro 45—60)

Criza din Turcia.

Arad, 9 August.

Guvernul a luat toate măsurile necesare de a sugruma încă în germene orice încercare a junilor-turci, care ar putea provoca războiul civil. După știrile sosite la Constantinopol, disolvarea camerei i-a mulțumit pe deplin pe Albanezi, iar ocuparea Üsküb-ului de către răsculați a fost desmințită. Chestia albaneză prin urmare și-ar fi pierdut caracterul ei periculos, dar cu atât mai amenințătoare e acțiunea partidului june-turc. Desvoltarea lucrurilor depinde dela aceea, întrucât își vor putea junii-turci realiza amenințările lor. Situația internă a Turciei e încă tot critică și despre o ameliorare a stărilor nu poate fi vorba, până când amenință izbucnirea unui război civil.

Telegerame despre evenimente mai recente:

Măsurile luate împotriva junilor-turci.

Paris. — Agenția Havas anunță din Constantinopol: guvernul a dat ordin, ca Djavid Bey, care se află în drum spre Salonic să fie deținut și anume pentru vorbirea, care a ținut-o în ședința de Luni a camerei, care e considerată, ca un îndemn la revoluție. Se vestește că acei 42 ofițeri, cari au luat parte la demonstrațiile de Duminecă, ținute la dealul libertății vor fi duși înaintea judecătorei militare. În mai multe cartiere ale Stambulului junii-turci au împărțit în timpul nopții proclamațiuni, poliția însă n'a putut pune mâna pe nici un exemplar. Dispozițiile pentru starea de asediu sunt observate cu cea mai mare rigurozitate.

Salonic. — Atitudinea războinică a partidului june-turc cauzează mari îngrijorări deși cercurile oficiale sunt de credință că, junii turci nu vor avea destui bani pentru realizarea planurilor lor.

O parte a ofițerilor afirmative aprobă radicalismul junilor-turci și ar fi gata să-i sprijinească în acțiunea lor.

Conflictul cu Muntenegru aplanat.

Constantinopol. — Hărțuierile soldaților la granița turco-muntenegrină par a fi încetate. Reprezentantul Muntenegrului i-a adus la cunoștință ministrului de externe al Turciei, Nuradunghiam, că guvernul muntenegrin a retras trupele, dar trebuie să rămână pe punctul de vedere, că responsabilitatea pentru ciocnirile sângeroase o poartă trupele turcești și pretinde, ca un ordone cercetarea. Ministrul Nuradunghiam a declarat, că s'a dat ordin ca trupele turcești să se retragă și să încunjure ori ce fel de provocare. Comisarul de graniță a fost incredințat, să înceapă cercetarea. Se afirmă că reprezentantul Turciei în Cetinje ar fi trecut peste marginea instrucțiunilor date de Poartă pentru pașii ce avea să-i facă la guvernul muntenegrin și dacă acesta se va adevăra va avea să poarte răspunderea.

Intervenția Rusiei.

Viena. — O telegramă din Petersburg anunță că, reprezentantul Rusiei a primit ordinul dela guvernul său, ca să comunice guvernului muntenegrin, că Rusia nu dorește nici decum ca Turcia să fie neliniștită din partea Muntenegrului. Dacă însă aceasta totuși se va întâmpla Muntenegrul să nu spereze la ajutorul Rusiei. Reprezentantul Rusiei a intervenit totodată la ambele guverne, ca conflictul să fie aplanat cât mai curând.

Situația în Albania.

Constantinopol. — Ibrahim Pașa, președintele comisiei trimise în Albania, a fost numit în mod provizor de vali al vilaietului Cosowo. Delegațiile albaneze care a sosit pe câmpul dela Cosowo au declarat că, Albanezii de sud sunt de acord cu pretensiunile Albane-

zilor de nord. Oficial se desminte știrea, că Albanezii ar fi pornit împotriva Üsküb-ului. După știrile primite de guvern e chiar contrarul, situația e cu mult mai liniștită. Guvernul speră că tratativele cu Albanezii în câteva zile vor fi terminate definitiv.

CRONICA ȘCOLARĂ

Convocare.

În virtutea §-lui 12 din statute convocăm prin aceasta a VI-a adunare generală a „Reuniunii învățătorilor dela școlile populare confesionale de sub jurisdicțiunea Consistorului gr.-or. rom. din Oradea-mare” pe Mercuri 8/21 August 1912, în școala confesională gr.-or. română din Oradea-mare, la care sunt invitați toți membrii ordinari, fondatori și ajutători, precum și toți binevoitorii și sprijinitorii Reuniunii.

Programul:

Ședința I.

Dimineața la orele 7 participare la sf. Liturgie și chemarea Duhului Sfânt. Cuvânt de deschidere și salutarea oaspeților. Constatarea membrilor ordinari prezenți. Prezentarea rapoartelor și exmiterea comisiunilor pentru cenzurarea raportului general al comitetului, casarului, bibliotecarului și conrolorului, precum și înscrierea de membri noi.

„Cultura și noi”, dizertație de Petru Coroia. „Cauzele cari împiedecă școala noastră de a-și îndeplini misiunea sa...”, dizertație de Dimitrie Mateiu.

Ședința II-a.

„Dunărea de jos”, impresii de călătorie de Nicolae Firu. „Înflința muzicii asupra caracterului religios-moral”, dizertație de Eugeniu I. Drimba. Raportul comisuniilor exmise sub p. 4. Propuneri și interpelări. Stabilirea locului și timpului adunării generale viitoare. Retragera biroului și comitetului de până aci și restaurarea acestora pe un period de trei ani. Salutarea noului prezident și continuarea ședinței sub conducerea acestuia în scopul alegerii unei delegațiuni la serbările centenarului pedagogului ort. rom. din Arad. Închiderea adunării generale.

Din ședința comitetului central al reuniunii ținută în Oradea-mare la 25 Iunie (8 Iulie) 1912. Vasile Sala, m. p., prezident. Iosif Tripon m. p., notar ad. hoc.

Tot prin aceasta se convoacă în ședință comitetul central pe ziua de 8/21 August a. c. la orele 8 a. m. în localitatea școlii confesionale gr.-or. rom. din Oradea-mare.

INFORMAȚIUNI

Arad, 9 August n. 1912.

Congresul studentesc. Deoarece sosesc numeroase cereri de înscriere pentru congres, fără a fi însoțite de taxa de 2 lei, se aduce la cunoștința celor interesați că aceste cereri nu pot fi satisfăcute. De asemenea orice relații privitoare la congres sunt publicate prin ziare și nu se poate răspunde individual la toți cei cari cer asemenea relațiuni. Legitimațiile și programul congresului vor fi expediate tuturor celor înscriși înainte de 15 August, dată până la care se primesc înscrierile de d. Emil I. Diaconescu, com. Mănăstireni jud. Botoșani (of. Dângeni).

Comitetul.

A. S. R. Principele Carol va fi înaintai la gradul de locotenent pe ziua de 3 Octomvrie, când împlinește 19 ani. Tot atunci principele Carol va fi trimis în Germania spre a-și completa studiile militare, urmând să fie atașat pe lângă regimentul de gardă imperială.

Familia regală română în Brașov. M. M. L. L. Regele și Regina României au sosit Mercuri cu automobilul în localitatea balneară Zaizon de lângă Brașov, voind să-l viziteze pe pictorul român Adjukievics care petrece acolo. Părechea regală a făcut o plimbare pe stradă, cu care ocazie M. S. Regea a vorbit

cu mai multe persoane, agrăindu-l și pe un major român, care se preumbla cu două domnișoare, fiicele medicului Dr. Fabritius din Brașov și a întrebat de numele d-șoarelor. Auzind de numele Fabritius, regele a întrebat că familia Fabritius nu e cumva înrudită cu fostul medic militar Fabritius, care a luat parte în războiul ruso-turc. Regele s'a bucurat foarte mult auzind, că d-șoarele Fabritius sunt rude foarte aproape ale fostului medic militar român. După o petrecere de patru ore Augusta păreche regală s'a întors la Sinaia. Totodată ni-se scrie din Brașov că ieri dimineața a sosit acolo A. S. principele moștenitor al României împreună cu întreaga familie princiară. Din Brașov A. S. R. principele Ferdinand aplecat la Budapesta, iar de acolo la Sigmaringen; principesa Maria împreună cu copiii a călătorit la Tegernsee unde va petrece vara aceasta.

Tren electric Arad—Dobrițin—Oradea-mare. Din Oradea-mare ni-se anunță: Aici s'a răspândit vestea, că în ministerul comerț e în lucrare planul unui tren electric care ar contribi foarte mult la înflorirea orașelor de pe șesul mare al Ungariei. Centrul ar fi Oradea-mare care ar fi legată cu orașele Arad, Dobrițin și mai târziu și cu Seghedin. Pe drumul acesta comunicația ar fi cu o așa repeziciune încât distanța Arad—Oradea-mare s'ar parcurge în timp de două ore. După cum se anunță ministrul de comerț Beöthy ar fi primit acest plan favorabil și pe iarnă se va convoca o anchetă în chestia aceasta.

Arestarea unor spioni englezi în Germania. Sâmbătă seara au fost arestați la Eckerfoerde cinci englezi, fiind bănuți de spionaj. Englezii au sosit pe un yacht fără a avea nici un echipament.

Unul din agenții vamali a observat că englezii fotografiează portul.

Făcând raport autorităților în drept, acestea au arestat pe englezi. La perchițiunea vaporului s'au găsit numeroase fotografii din toate porturile germane din marea nordică.

Accidentul de aviație dela Cotroceni. Un accident, din fericire fără urmări grave, s'a întâmplat Marți seara pe câmpul de aviație dela Cotroceni. Pe la orele 6 și jum., d. locot. Capșa a executat un șbor reușit cu monoplanul Moran. După aterizare s'a urcat în acelaș aparat d. locot. Popovici. După un rulaj de vre-o 100 de metri, în momentul când abia se îndepărtase de pământ, aparatul se inclină pe neașteptate și se răsturnă. Locotenentul Popovici avu prezența de spirit să se ghemuiască în cabina pilotului, și scăpă astfel neatinș, putând să iasă imediat după căderea monoplanului. Norocul pilotului a fost și faptul că aparatul abia se ridicase la o înălțime de un metru. Monoplanul a suferit stricăciuni însemnate.

Etna amenință cu erumpere. Vulcanul Etna, care de câțiva ani ține în continuă groază pe locuitorii orașelor din jurul său, se pregătește din nou să erumpă. Din Catania se telegrafiază: De-asupra craterului Etna s'a văzut un mare nor de fum. E probabil, că acest nor prevestește o nouă erupțiune vulcanică. O telegramă din Riposto vesteste, că ploaia de cenușă vulcanică a încetat, spre nord-est însă dela craterul de mijloc al Etna s'a produs o nouă deschizătură uriașă, în lungime de mai bine de 100 m.

Cerceii reginei Draga. Ziarele din Belgrad publică știrea senzațională, că un ofițer, care luase parte la conjurația din anul 1903, a oferit spre vânzare cerceii de briliante ai reginei Draga. Negăsindu-se însă cumpărător, ofițerul a fost silit să-i amănateze.

La Sinaia vor începe la toamnă lucrările pentru clădirea unui castel, care va servi ca locuință A. S. R. principelui Carol. Castelul princiar se va ridica în apropiere de castelul Peleş, pe locul unde se află casade vânătoare.

Mare incendiu în Petersburg. Din Petersburg vine știrca, că alaltăieri după amiază a izbucnit un incendiu la depozitul de lemnărie Lubicew, pe insula Petrowsk. Numeroase clădiri vecine au luat foc, între cari și palatul lui Petru cel mare, care a ars. Pagubele trec de

două milioane de ruble. Pe seară a izbucnit un incendiu la palatul de rezervă al marei ducese Maria Pawlowna, de pe strada Milionaia, care încă a pricinuit pagube însemnate.

Vifor mare și vărsare de apă. Ni-se scrie: Marți, în 6 August noaptea la o oră după miezul nopții, în comuna Groși (com. Arad) s'a deslăntuit un vifor cu piatră, care a nimicuit cu desăvârșire o parte din țarină. Cucuruz n'a rămas nimic. Prunele și merele, când bietul econom aștepta să le culeagă, au fost nimicite de piatră; câpiți de fân, pari de grâu au fost duși de vânt și mânați de puvoiu de apă. — Părăul „Tocilelor” vărsând pietrii și lemne peste mai multe holde cu bucate, le-a nimicuit cu desăvârșire. Mai mare a venit părăul „Pliseci”, care s'a umflat în lungime de mai mulți klm. și la o adâncime de 6—8 metri, a adus bolovani mari și s'a umplut cu pietrii și noroi, încât a ieșit peste țărături, a noroiit moara lui Toma Popa, dela care apa a dus și 2 porci. Dela Gligor Popa apa a mânat cocina cu 5 porci, — dela Zamfir Popa apa a mânat din ocol un car, și un vitel, ducându-le la depărtare de 2 klm. Vitelul a fost găsit viu. Neguțătorul Seidner din Bârzava, aducând în comună mai multe vase de lemn în care să strângă prune, 17, din cari unul plin cu prune, au fost mânate de apă, și treceau pe apă ca un tren de povară. Apa crescând și ieșind din matcă a intrat în locuința lui Maxim Popescu, la înălțime de un metru, și înoroiindu-o a stricat mobilele ce se aflau în locuință. Familia s'a refugiat în întunerecul nopții, pe când ploaia vărsa mai tare, și așteptând în tot momentul dărîmarea casei, când apa o lovea cu bolovani și lemne mari, punți și poduri ce ducea. Asemenea apa a intrat în casa lui Crăciun Păiușan. A ajuns până la fereste, s'a băgat în mai multe case. Oamenii înspăimântați în miez de noapte, alergau cu copii mici să scape. Părăul „Nigîțioi” a vărsat pietri mari și noroi peste mai multe grădini, rupând gardurile și nimicind cu desăvârșire grădinile. Lui Istimic Căprucean, Miron Căprucean i-a mânat și 2 butoaie, dela Medria Căprucean a mânat mai mulți stupi. Lui Nicolae Luca rupându-i gardul, a nimicuit grădina cu sămănăturile, noroiind grajdul vitelor. Lui Maxim Ieneșesc i-a mânat 3 porci. Nicolae Fericean, intrînd apa în casă a putut scăpa cu copii mici, la deal. Biata lui femeie, de spaimă luptându-se cu apa și-a pierdut și hainele de pe ea. Apa a noroiit aproape întreaga casă; mai multe case ale societății de aur de aici, căruța de fier, șine ș. a. au fost mânate și stricate. Drumul este stricat și mai multe poduri rupte. Apa trecînd prin comunele Dumbrăvița, Căpruța a intrat în mai multe case, a mânat mai multe vase de lemn cu prune, s'a revărsat prin țarină în întindere de 10 klm., nimicind tot ce-i sta înainte și ducînd mai multe câpiți cu fân și pari de grâu. Mai multor economi puvoiu le-a răpit rodul ce-l așteptau să-l folosească după muncă de un an de zile, iar acum ei au rămas fără nici o speranță de susținere.

Se zice că cei mai bătrîni oameni din comună nu-și aduc aminte de un potop de apă ca acesta. În mai multe locuri după vărsarea apei, locurile sunt schimbate în alte forme. Pagubele se urcă la 30 mii coroane numai în această comună Groși. Cu adevărat mânia lui Dumnezeu a fost aceasta.

Un locuitor al comunei.

Catastrofă uriașă cu 128 de morți. Nu departe de locul unde se serbează de prezent, în prezența împăratului Wilhelm II. și a miilor de cetățeni germani, jubileul de o sută de ani al fabricii Krupp, despre care am dat și noi amănunte interesante în numărul de ieri al ziarului nostru, s'a întâmplat tot ieri o catastrofă în proporții uriașe. Pe când în Essen bubuituri de tun vesteau bucuria națională a Germanilor, în minele de cărbuni Lothringen din Bochum o detunătură puternică a adus țipete de groază pe buzele sutelor de muncitori din interiorul pământului. Gazul de mine, acest dușman al nefericiților muncitori cari lipsiți de razele mângâietoare ale soarelui își caută o bucată de pâine, a explodat, probabil din negligență ori nebagărea de seamă a vre-unui muncitor. Dintre 650 de muncitori câți erau ocupați în momentul exploziei în mină, 128 au fost scoși fără viață, alții mai greu ori mai ușor răniți. Explozia a fost atât de puternică încât s'a simțit la distanță de câteva zeci de kilometri. Cu groaza în suflet au alergat soțiile și copiii muncitori-

lor la locul sinistrului. Scenele petrecute la gura minelor au mișcat până la lacrimi chiar și pe jandarmii cu inima împietrită, însărcinați cu susținerea ordinii. Aseară târziu minele erau încă în flacări. Limbi de foc țîșneau pe gurile minelor spre cer, dînd ținutului un aspect sinistru. Ministrul de comerț Sydow a sosit azi noapte la locul catastrofei ca însuș să ia măsuri pentru împărțirea primelor ajutoare. Se spune că și împăratul va pleca mâine dela serbările din Essen la Bochum, unde va lua parte la înmormîntarea nefericiților muncitori.

Anunț. Cursurile „Școalei pentru economia și industria de casă”, (Sibiu, Berggasse Nr. 9) susținută de „Reuniunea femeilor române din Sibiu”, se încep la 1 Septembrie n. Instrucțiunea secțiunii economice cuprinde: a) învățămînt practic: pregătirea bucatelor, conservarea poamelor și legumelor, spălătul și călcatul rufelor, confecționarea rufelor etc.; b) învățămînt teoretic: economia de casă, contabilitatea etc. Instrucțiunea secțiunii industriale cuprinde: cusut, croit, împletit cu mașina, tors și țesut. Informațiuni se pot primi dela Direcțiunea „Școalei pentru economia și industria de casă.”

Procesul din Agram. După vorbirea procurorului, azi și-au început avocații apărării pledoariile. Primul a luat cuvîntul apărătorul Dr. Prebeg încercînd să dovedească că Jukici nu era în stare normală în momentul când a comis atentatul și prin urmare nu poate fi făcut responsabil pentru fapta sa. Nici un croat nu aprobă, spune apărătorul, fapta lui Jukici, dar tot așa nimeni nu poate afirma că el și-ar fi dat seamă de ceea ce face în momentul când și-a ridicat mîna ucigașă asupra lui Cuvaj sau mai ales că atentatul a fost premeditat. Fapta lui Jukici n'a fost decât rezultatul fantazmagoriei lui nebune și e cea mai mare prostie afirmarea că atentatul a fost pregătit în conjurația băietăndrilor cari stau pe banca acuzaților. Ori cât de regretabil ar fi cazul, un nebun nu poate fi făcut responsabil de fapta sa. Aminteste de cazul lui Kovács care în stare suflătoare analogă a comis atentatul în contra lui Tisza și chiar pentru aceea procedura pornită împotriva lui a fost sistată. Acela care cunoaște pe Jukici, trebuie să recunoască starea lui anormală, pe care de altfel au constat-o și medicii militari și numai medicii tribunalului sunt de altă părere.

Soră de caritate multimilionară. Ieri a murit în New-York bătrînul milionar James Lyle în etate de 94 ani. Înainte cu doi ani se îmbolnăvise și fu internat într'un sanatoriu. Aici s'a îndrăgostit de sora de caritate, o tânără fată care-l îngrija, și după ce a ieșit din sanatoriu o luă în căsătorie și acum la moarte, i-a testat ei întreaga lui avere, o sută de milioane de mărci în sumă rotundă.

Automobil căzut în Olt. Din Ocele Sibiuului ni-se telegrafiază: Senatorul român Joldea Manolescu, care se afla aci în viligiatură, a făcut cu o societate o excursiune cu automobilul la strămoșia Turnul-roșu. Pe drumul pieziș de munte șoferul neștiind cărmui cu destulă dibăcie, automobilul ce mergea cu o iuteală mare a căzut cu excursioniștii, ce se aflau în el, în Olt. Șoferul și-a pierdut viața, ceilalți însă au scăpat, cu răni grave sau mai ușoare în urma căderii.

Ciocnire de trenuri într'un tunel. Pe linia ferată Paris—Vichy s'a întâmplat în tunelul din apropierea orașului Lyon, o gravă ciocnire între două trenuri accelerate. Cinci vagoane au fost sfărîmate; 5 pasageri uciși și 12 grav răniți.

Cataloguri de prețuri despre mașini pentru industria cimentului. Fabrica de mașini pentru industria cimentului a inginerului Szántó și Beck din Budapesta, IX., str. Viola nr. 7, au edat un catalog despre cinci feluri de fabricații diferite. Și anume: 1. Fabricarea pietrilor goale de beton. 2. Forme și instrumente pentru fabricarea lucrărilor pline de beton. 3. Fabricație de ciment și instrumentele necesare

pentru aceasta. 4. Teacuri și mașini auxiliare pentru fabricarea cimentului colorat și pentru plăci de mozaic. 5. Fabricație, pentru mîna, de țigle de beton și pentru țevi pentru canale.

Cereți catalog de prețuri gratuit.

„Tokio” extirpător de bătăături. Se poate folosi cu succes contra bătăăturilor (la picioare), negilor și contra scortășării pielei. După o folosire de 2 zile ne scăpăm de durerea bătăăturilor. — 1 dosă 50 fil. Pentru 60 fileri se trimite francoat. Adresa: **Tömöri Antal, Cegléd, II. kerület.**

To 85—30

CRONICA SOCIALA

Tinerimea română studioasă din Rodna-veche

invită la petrecerea teatrală-muzicală împreună cu joc ce se va aranja Duminecă în 11 August st. n. 1912 în salele școalei confesionale gr. cat. din loc. Venitul curat e destinat bis. gr. cat. din loc.

Intellectualii români de pe Valea Secașului invită la petrecerea de vară ce o va aranja Duminecă, în 11 August st. n. 1912 la băile sărate din Mercurea. Venitul curat e destinat fraților români din Bănat, nefericiți prin inundațiile apelor. Damele sunt rugate, dacă se poate, a se prezenta costumate.

Despărțămîntul Hunedoara

a. „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” aranjează Duminecă, la 11 August st. n. 1912 în sala festivă a localului „Vasgyári Othon” concert cu concursul domnilor Nicolae Bretan, artist diplomat al academiei regale de muzică din Budapesta și Dominic Rațiu, compositor. Venitul curat se va preda despărțămîntului Hunedoara.

Concert în Ceica.

Comitetul desp. Ceica al Asociațiunii și tinerimea studioasă din cercul Ceica și jur, invită la concertul și petrecerea de vară urmată de dans, ce se vor ține cu ocaziunea adunării generale a desp. Ceica al Asociațiunii, în Rogoz (Venterrogoz) com. Bihor, la 28 August, st. n. a. c. în localitatea școlii. Venitul curat este destinat în favorul bis. gr. cat. din loc și a „Fondului cultural al despărțămîntului Ceica.” NB. Cei cari doresc a participa la banchetul adunării, sunt rugați a se anunța cel puțin până la 20 Aug. dlui Eugen Venter preot în Szombat-ság—Venterrogoz (pályaudvar).

Trenurile sosesc: De cătră Orade: dim. la 6.15 m. seara la 7.35 m. De cătră Beiuș: dim. la 6.30 m. seara la 4.05 m. La gară stau trăsuri gratuite la dispoziție on. oaspeți tur-retur.

Programul: La 9 oare a. m. serviciu divin. La 10 și jum. oare adunarea desp. Ceica. La 1 și jum. oare d. a. banchetul. Seara la 8 oare concert. Marș executat de orhestră. Vorbire de deschidere. Doine pop. (duet) esec. de d-șoarele: Aurora Lăpuștean și Mărioara Cosma. P. Cerna: „Poporul” poezie decl. de Ioan Teușan st. abs. Doine din Bihor esec. de tinerii țărani din Hollod. G. Coșbuc: Nunta Zamfirei, poezie decl. prin Alexandru Văcărescu st. în drept. V. Alexandri: Barbul Lăutarul (monolog) predat de Ioan Teușan stud. abs. Diferite doine esec. de d-șoarele M. Dragoș și A. Dragoș. Producțiuni cu schiopticonul.

Intellectualii din Monor și jur

invită la petrecerea de vară care va avea loc Duminecă în 18 August st. n. 1912 în sala școalei confesionale gr. cat. din loc. Venitul curat este destinat bisericii gr. cat. din loc.

Comitetul bisericesc gr. cat. din Iernut cu concursul inteligenței și tinerimei din Iernut invită la petrecerea de vară, ce va avea loc Duminecă la 11 August st. n. 1912 în hotelul „Central” din Iernut. Venitul curat e destinat pentru biserica gr. cat. din oc.

ECONOMIE.

Minunății de-ale cooperativelor.

Trăim în veacul, în care se adevăresc ca științe, rândurile de mai sus, de o netăgăduită adâncime de poet filozof. Procum o singură nuia, e fără putere și se rupe la cea mai mică îndoitură ușoară, tot așa singuraticul ins, chiar și cel mai puternic, e neputincios și se va da bătut la cea mai mică luptă economică de nimicire, pe când două sau mai multe nuiele, strâns și potrivit legate sau 2 sau mai mulți inși, strâns și potrivit uniți, se pot împotrivi chiar și celui mai tare dușman și pot întreprinde și înfăptui, ceea ce fiecare singuratic, numai cu propriile lui mijloace, n'ar fi în stare să săvârșească.

Viața noastră economică de astăzi, tot mai puternic ne învederează înțelesul adânc al pildei arătate mai sus.

Veacul în care trăim, e veacul frământărilor adânci. Pedeparte suntem martori la desfășurarea unor lupte economice inversunate, iar pe de alta, la străduinți stăruitoare, ca să împăcăm interesele potrivnice și să rezolvim contradicțiile, ce se ivesc în viața noastră socială.

Intr'adevăr, niciodată individualismul n'a ajuns la o desfășurare așa de mare ca în zilele noastre. Dar iarăși, în tot trecutul popoarelor, care ne-au premers, nu s'a văzut acel avânt neînchipuit, pe care l-a luat azi *duhul însoțirii*, organizarea laolaltă a puterilor sociale răslețe a singuraticilor inși, urmărind aceleași scopuri.

Apoi niciodată mai mult decât astăzi, nu s'au ridicat învinuiri temeinice groaznice, împotriva materialismului vremii, a lăcomiei după câștig cu orice preț și în orice chip, precum și a lăcomiei după îmbogățire pe orice cale, având drept cuvânt de ordine: *Fiecare pentru sine*.

Însă totuși, nu se știe să mai fie fost vreodată o pornire atât de puternică și de frumoasă pentru a înfăptui idealismul, unirea și solidaritatea, iubirea de aproapele, având ca deviză înfăptuitoare: „Unul pentru toți și toți pentru unul”.

Desvoltarea uriașă a întreprinderilor și concentrarea tot mai puternică a capitalurilor mari, atât în agricultură, în industrie cât și în comerț, urmează neîntrerupt. Întreprinderi, cari până mai ieri se concureau strâns, astăzi le vedem unindu-se în syndicate, în carteluri, în trusturi. În urmărirea acestora, viața politică, culturală, economică e primejduită, căci va atârna tot mai mult de ele, adevărat de aceste puteri economice.

Dacă acum păturile sociale slabe precum și cele mai slabe, voiesc și ele să se impună în lupta pentru existență, să-și îmbunătățească sta-

rea economică și socială, atunci și lor le trebuie *unire, însoțire puternică economică*.

Fără îndoială însoțirile economice de tot felul au dat capitalurilor țării, care o au. Și aceasta e atât de adevărat, încât păturile muncitoare ale societății au luat drumul însoțirii în număr tot mai mare și tot mai mult, înființând *cooperative* de tot soiul, căci muncitorimea și-a lămurit ea însăși puterea, de care se bucură societățile capitaliștilor și a început să se străduiască a fi *înighebate cooperative*, multămită cărora să se poată împotrivi, atât urmărilor păgubitoare ale societăților capitaliste abuzive, a nuuie întemeiate ca să înfrângă jocul cererii și al ofertei, nimicind concurența prin impunerea cu sila a unor prețuri de producție și de consum obligatoriu, cât și lipsurilor firești, din ce în ce tot mai mari ale traiului lor.

Astfel concentrarea capitalurilor mari ale celor puțini, a împins la concentrarea capitalurilor mici ale celor mulți.

E adevărat că toate așezămintele economice cele mari că toate lucrările uriașe, care au ajutat mai mult la schimbarea omenirii s'au îndeplinit prin însoțirea avuțiilor și energiilor individuale.

Astăzi însă e dovedit și resdovedit, că dintre toate formele de însoțiri *numai cele cooperative*, duc la același rezultat social priincios și îndeplinesc în aceeași măsură cerințele evoluției firești, a societăților de astăzi.

Numai cooperativele, sunt ca o întocmire organică, în care libertatea individuală, se năzuește cât mai bine cu solidaritatea tot mai de lipsă vieții, căci numai în cooperative, împărțirea muncii și conlucrarea armonică a celor însoții, urmărind același scop, se înfățișează mai ca într'un organism viu.

Iată de ce cooperativa, e forma de însoțire cea mai populară și cea mai răspândită în toate țările, care i-au înțeles pe deplin rolul cel mare și hotărâtor.

Prețutindeni unde a fost bine folosită, cooperativa, a dat rezultate strălucite și dă drept la cele mai frumoase speranțe pentru viitor, atât în privința economică cât și în cea socială.

Pe de-o parte cooperativa se înfățișează ca cea mai judicioasă și mai potrivită formulă cu legile evoluției sociale pentru îmbunătățirea soartei păturilor muncitoare nevoiașe, fără să jignească neatârănarea și inițiativa individului. Pe de altă parte ea duce treptat și în pace, la statornicirea unei învoieli mai bune, între cei doi factori de căpetenie ai producției: Munca și Capitalul.

Nu mai incape deci nici o îndoială cât de mică, că unul dintre mijloacele cele mai potrivite

atât pentru propășirea economiei noastre naționale, cât și pentru ieșirea traiului, este *cooperativa*.

Astfel se lămurește de ce are tot înțelesul, sfortările ce le facem din toate părțile, în tot chipul, ca să dezvoltăm duhul cooperativ în rândurile de jos ale poporului nostru, în deosebi în cele sărace, căci acestea sunt mai simțitoare la greutățile traiului de astăzi și *indemnăm la inițiative* de felul acesta.

Până acum, la noi, după cât îmi aduc aminte, nimeni n'a căutat încă să descopere minunățiile făcute de cooperative, ca astfel să hotărăască cu atât mai repede la o mișcare număroasă și puternică cooperativă pe poporul nostru, care crede ușor în minuni de tot felul.

Să ni se îngăduie, să facem noi această descoperire de *minunății cooperative*, însă minunății crezute, cercetate și înțelese.

O minunăție cooperativă, se poate numi cu drept cuvânt, cea dintâi cooperativă din Europa!

În urma unei crize industriale îndelungate, 13 umili lucrători din țesătoria din Rochdale, un centru pentru industria lânii, de lângă Manchester, au chemat la un început de cooperativă pe ceilalți lucrători, pe la sfârșitul anului 1843. În sfatul ce l'au ținut, în privința greutăților tot mai mari ale traiului, unii au propus greva ca mijloc de a sili pe patroni la un spor de salariu. Cum însă se făcuseră și până atunci, câteva încercări pe această cale, care însă mai toate ieșiseră spre paguba greviștilor, propunerea n'a fost primită de majoritatea lucrătorilor. Părăsind această idee se gândiră la ajutorul statului, prin trimiterea în parlament a unor reprezentanți favorabili cauzei lor, pentru ceea ce însă trebuia timp, reforme electorale etc. pe când nevoile lor erau grabnice.

S'au gândit atunci, — în pornirea lor sinceră, desinteresată și hotărâită, — *la puterea însoțirii*. Aveau de altfel pilda numeroaselor societăților pe acții, a caselor de păstrare, a societăților de asigurare ș. a., care toate propășeau, numai prin această putere a însoțirii. De ce să nu o încerce și ei?

Erau însă săraci, dar cu toate acestea prin cooperativă, deși n'au putut face începutul decât cu o cotizație săptămânală de 25 de fileri, așa că întregă, se urca la suma de *trei coroane* pe săptămână, *numai trei coroane*, totuși pe lângă și puțini cum erau, ei avură răbdare, până au adunat un capital de 750 de coroane și cu această sumă au pornit afacerea. Au închiriat o casă cu 150 de coroane pe an și la început cu puținele lor mărfuri, n'au îndrăznit să ridice obloanele modestei lor prăvălioare. Era în ziua de 15 Decembrie 1844, când s'au deschis ușile

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

NICOLAE GOGOL

Suflete moarte

(ROMÂN)

Trad. de Senior

— Urmare —

Epilog.

Să binevoiască cetitorul a nu învinui pe scriitor dacă personagiile cari au apărut în cele dintâi zece cânturi ale noastre au fost de parte de a seduce și de a fermece. Acea ce a putut găsi într'insele isbitor și puțin atractiv trebuie să se imputeze lui Cicikof, și nu nouă: el e stăpânul, și acolo unde îi convine lui să meargă, noi avem drept datorie să-l urmăm. Dacă cineva ar stărui să ne acuze și să ne facă responsabili de ceea ce este până aici vechiu și sters și opac în figuri, puțin nobil în caractere, noi ne-am lua libertatea de a observa aristarcelor noștri că nici odată nu se judecă prin singura inspecțiune a criptelor și a temelțiilor frumusețea și meritul artistic al unui edificiu.

Începuturile unei cetăți oarecari, fie chiar și o capitală de imperiu, au întotdeauna ceva valid, cenușiu, uniform, prăfos, care e prea puțin atrăgător; acestea-s uzine, fabrici, manufacturi negre de fum, cimitire, depozite de mate-

riale și depozitele de gunoae. Înaintând încep să se desemne unghiurile la balcoane de case cu șase caturi, magazinele împodobite cu frumoase firme, porțile arhitecturale, palatele, ulițele cu lungă și largă perspectivă, toate mărginite cu clopotnițe, cu fântâni arteziane și de utilitate; caloane, statui, turnuri, toate pline de trăsuri, de șgomot, de viață, de strălucire, de tot ce mână și gândul omului au produs mare și glorios.

Cum au avut loc cele dintâi cumpărături ale lui Cicikof? aceasta am avut să facem să vadă mai întâi cetitorul. În acțiunea care are să se desfășure acuma, cum succesele, obstacolele, neorocirile, marile figuri vor putea să ne apară, fazele noi ale povestirilor noastre, să se descopere, îndepărtatele orizonturi, să se degajeze și să se lumineze lirismul intrinsec al obiectelor să ne inspire nouă niscari fericite, pagini de o netăgăduită poezie, aceasta o va afla, nădăjduim, cetitorul, dacă cerul ne mai dă viață ca să vedem, să simțim, să vorbim, să închinăm opera după dorințele noastre.

Rămâne încă destul drum de făcut întregului nostru echipagiu, constând dintr'un domn de o anume vârstă, o brisă de celibatar, lacheul Petrușca, vizitiul Selifan, și trei pariți la fel de cunoscuți după al lor nume și calități. Acesta e în sfârșit eroul nostru și cadrul său. Il voiu repune numai decât în acest cadru naiv, unde va fi așezat de minime spre a poza convenabil înaintea pânzei, căci simțim însine trebuința de a grăbi cu portretul lui.

Nerăbdătorii vor cere poate ca să alcătuesc

numaidecât chipul lui în câteva trăsături de penel; îmi vor striga că fac, prin o tălatură caracteristică, să lămuresc fizionomia lui morală. Ei! domnilor, d-voastră știți bine că Pavel Ioanovici nu-i un erou murat de tot în perfecțiuni și în virtuți... Mai încet cu ceia ce nu e! arată-ne ceia ce e, sau de nu judecata noastră e gata Cicikoful d-tale nu-i decât un om de nimic.

— Un om de nimic! ce nesocotință! nu însemnează aceasta o lipsă totală de milă? Ci ascultați. Noi nu mai avem astăzi oameni de nimic nicăiri; avem oameni cum se cade și bine intenționați: apoi, recunosc, doi, trei oameni cari au avut să devoreze rușinea de a fi palmuiți în plin public... dar aceștia sunt perfect împăcați, și nimeni nu se potrivește mai bine ca ei să vorbească de onoare și virtute. Poftim, ar fi mult mai drept să numim pe Cicikof *omul cu târgurile*.

Patima de a cumpăra e de o putere de necrezut: ea produce acte adesea detestabile și despre cari lumea e de acord să zică: „Ah! asta nu-i bine”. E foarte adevărat că, în omul atins de patima aceasta, este ceva care respinge; iar acela din cetitorii mei cari, acasă la el și în societate, va fi notoriu legat cu un individ de caracterul acesta, care va bea, va mânca, va conversa și va ieși bucuros cu el în fiecare zi, nu ar înceta totuși de a-l privi cu foarte răi ochi, dacă l-ar vedea figurând ca eroul însuși al unei drame, și, cu atât mai vârtos, al unei epopei”.

(Va urma.)

cooperativei acesteia, care a avut apoi norocul să fie încurajată de toți cei dimprejur, cari erau și părtași la întreprinderea aceasta și totodată și consumatori.

Intemeietorii cooperativei acesteia și-au luat frumusețea și pe urmă atât de vrednicul nume de: *pioneri sau premergătorii din Rochdale*, urmărind ieftinirea hranei și a altor lucruri de întâia trebuință, punând ca scop mai îndepărtat și ieftinirea locuințelor, apoi măsuri pentru educația, cultura, petrecerile sănătoase ș. a. m. ale lor și ale urmașilor lor.

Minunate planuri îndrăznete! — de sigur că s'a spus de ele pe atunci, cu atât mai mult cu cât numărul celor cari le făceau, era tare mic, iar mijloacele, ce le stăteau la îndemână, neînsemnate.

(Va urma).

PAGINI RASLEȚE.

U m b r a.

De Edgar Poe.

— Trad. din original de D. Larungu. —

Voi cari cetiți sunteți încă printre vii: dar eu care scriu, voi fi pornit de mult în regiunea umbrelor. Căci, în adevăr, ciudate lucruri se vor întâmpla, și tainice lucruri se vor cunoaște, și veacuri multe vor trece, înainte ca oamenii să fi văzut aceste memorii. Și, odată văzute, parte nu le vor crede, și parte se vor îndoii, și totuș puțini vor afla mult de cugetat în slovele aci săpate cu un stil de fier.

Anul fusesse an de groază, și de simțiri mai intense ca groaza ce n'au nime pe pământ. Căci multe minuni și semne se făcuseră, și dealungul își latul, peste țări și mări, largi se întinseseră negrele aripi ale Ciurcii. Însă celor pricepuți în stele, nu le fusesse neștiut că cerurile meneau a rău; și mie, grecului Oinos — între alții, mi-se învederă că sosise acum alternarea celui de al șapte-sute-nouăzeci și patruilea an, când la intrarea lui Aries, planeta Jupiter se împreună cu inelul roșu al cumplitului Saturn. Spiritul deosebit al cerurilor, de nu mă prea înșel, se vădise, nu numai în globul fizic al pământului, dar și în suflute, și în medităriile și închipuirile omenirii.

Lângă câteva sticle de vin roșu din Chios, sub coperișul unui palat nobil, într-o cetate întunecoasă numită Ptolemais, ședeam noi, la noapte, o tovarășie de șapte. Și în odaea noastră intrare nu era decât printr-o măreață poartă de aramă: și poarta făurită era de mesterul Corinos, și, fiind de rară măestrie, încuiată era pe dinăuntru. Negre draperii, asemeni, în mohorâta încăpere, ne ascundeau vederii luna, stelele reci, și străzile neumbrate — dar presimțirea și gândul Răului, astea nu puteau fi înlăturate. Erau împrejur și deasupra-ne lucruri ce nu le pot desluși — lucruri materiale și spirituale — greutate în atmosferă — un simțământ de năbușire — teamă — și, peste tot, acca stare, pe care o încearcă nervoșii, când simțurile sunt pătrunzător de vii și treze și totuș puterile minții zac adormite. Un greu de moarte atârna peste noi. Atârna peste mâinile și picioarele noastre — peste mobila casei — peste cupele din care beam; și toate lucrurile triste și îngreunate erau — toate lucrurile, afară numai de flăcările celor șapte lămpi de fier ce luminau veghea noastră. Ridicându-se în prelungi linii subțiri de lumină, stau arzând astfel palide și neclintite; și în oglinda ce forma lucirea lor pe masa rotundă de abanos la care ședeam, fiecare din noi, cei strănși acolo, își vedea paloarea feții sale, precum și licăritul neliniștit din ochii plecați ai tovarășilor. Totuș rideam noi și veseli eram în felul nostru — isterică veselie; și cântam cântările lui Anacreon — nebune cântări; și beam și beam — deși vinul purpuriu ne amintea de sânge. Căci mai era, în odaea cu noi, și tinărul Zoilus. Mort, și lungit în giulgiu zăcea; — geniul și demonul cuprinsului. Vai! el nu lua parte la veselia no-

stră, numai că fața lui, stricată de ciumă, și ochii în cari moartea stinsese pe jumătate focul boalei, păreau să ia mult seamă la petrecerea noastră, cum ieau din întâmplare morții seamă la petrecerea celor ce sunt a muri. Dar eu, Oinos, deși simțeam că ochii celui dus erau asupra-mi, totuș mă sileam să nu văd amărăciunea expresiei lor, și, privind hotărât jos în adâncurile oglinzii de abanos, cântam în glas tare și sonor cântările fiului lui Teios. Treptat însă cântările conteniră, și ecourile lor, curgând departe printre negrele draperii, slăbiră și cu încetul se stinseră. Și iată! Dintre acele negre draperii unde sunetele se pierdură, izvorî o întunecoasă umbră nehotărâtă — o umbră ca și luna, când e jos în cer, părăn ideșită din figura unui om: ci umbră de om nu era, nici de zeu, nici de vre-un lucru obișnuit. Și, clătînindu-se puțin între draperiile odăii, se așeză apoi în plină vedere pe fața porții de aramă. Dar umbra vagă era și fără de formă și nehotărâtă, și nu era umbră de om, nici de zeu — fie zeu al Greciei, zeu al Chaldecii, ori al Egiptului. Și umbra se așeză în portalul de aramă, și sub arcul porții, și nu se urni, și nici vorbă nu vorbi, ci se opri nemiscată, și rămase. Și poarta pe care umbra se așeză, de mi-aduc bine aminte, era drept asupra picioarelor mortului Zoilus. Iar noi, cei șapte strănși acolo, văzând umbra cum eșise dintre draperii, nu cutezam a ne ridica ochii, ci priveam continuu jos în adâncurile oglinzii de abanos. Și la urmă eu, Oinos, vorbind câteva încete vorbe, întrebai umbra de nume și locuință. Și umbra răspunse:

„U m b r ă sunt, și locuința mea-i aproape de catacombele lui Ptolemais, și adânc lângă acele negre câmpii ale lui Helusion ce mărginesc canalul miazmatic Charonian.”

Și atunci noi, cei șapte sărirăm sus îngroziiți și tremurând: căci glasul umbrei nu era glasul unei singure ființi, ci a sumedenie de ființi, și, schimbându-se cadentele din silabă în silabă, întunecos ne căzu la urechi în accentele nenitate și familiare ale miilor de prieteni duși.

Bibliografie

La Librăria Tribuna se află de vânzare cele mai frumoase ilustrate cu porturi naționale din România. Prețul unei ilustrate 16 fil. + porto.

A apărut:

Ioan Chiroiu, 1 Aprilie (monolog); Tăranul la București (monolog comic). Ambele broșurele apărute la Ciurcu în Brașov. Prețul a 20 bani.

Haralamb Călămăr, Versuri flusturate (Editura „Librăria națională” S. Bornemissa Orăștie.) Prețul 60 bani.

Octav Minar, Nr. 7 din „Biblioteca Iașilor”: Caragiale, omul și opera. (Editura Socec, București și Iași) Prețul 15 bani.

„**Flacăra**” (revistă) Nr. 40. Cu următorul cuprins: Spre Ceragan, de Titanic; Interview cu părintele Lucaci; Povestea Marsiliezei; Versuri și proză de Cincinat Pavelescu, D. Nanu, Victor Eftimiu, B. Nemțeanu, C. Sp. Hanaș, Cronicarul Dâmboviței, M. Mărgăritescu, P. Locusteanu etc. Desemnuri de Iser. (Redacția, București str. Parfumului 8.)

„**Viața nouă**” (revistă) Nr. 11. Cu următorul cuprins: Ervin, Cascadele iarăși mă chiamă (poezie); Ovid Densușian, Giovanni Pascoli, IV; E. Speranția, Păinjenul; C. Stoika, Vis mort; În umbră (poezii), Recenzii etc. (Redacția, București str. Câmpineanu 9.)

N. Brânzeu, În chestia reformei electorale. (conferență) Pitești.

„**Săptămâna politică și culturală**” (revistă) Nrele 32 și 33 cu articole de dnii Haneș, Slăvescu, Gabriulescu, Stănescu, Teodorescu, Stoika, Tatușescu etc. (Redacția, București, str. Regală Nr. 1.)

„**Igiena satelor**” (revistă) anul III Nrii 5 și 6 cu un sumar bogat. (Redacția, Huși, strada C. S. Lețca.)

„**Zori de ziua**” (revistă politică și lit.) Nr. 2 cu articole de dnii Butureanu, Rânzescu etc. (Redacția, Bârlad, str. Ștefan cel Mare 157.)

POȘTA REDACȚIEI

Manuscrisele nu se inapozază, — iar cele scrise cu cedeon ajung în coș.

Urzică, Nu se poate publica.

A. S. Sanislău. Propunerea dv. va apare în numerele cele mai apropiate.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

B. Mossora Rogatița. Suma de 7 cor. am primit-o în 14 Iunie.

Alex. Voichescu, Lugoj. Abonamentul DV. e achitat până la 1 Octombrie n. 1912.

Redactor responsabil: **Constantin Sava**.

Mulțămită publică.

On. Domni Frații Burza
în Arad.

Aranjamentul pentru moară cu motor de benzin de 16 HP., teascul mănât cu apă precum și pietrele de măcinat m'au satisfăcut pe deplin, și după o muncă de 5 luni și astăzi toate sunt în stare bună.

Întreg arajamentul corespunde puterii semnalate de câtră d-tre, drept aceea recomand tuturor cu cea mai mare căldură firma d-tre care este și bună și solidă.

Săcusigi, 23/V. 1911.

Coloman Szkeres și soții
proprietari de mori.

Import de cafea și tea

F. A. DEGAN

FIUME.

„**Deganin**”

scutit prin lege

„**Deganin**” e preparatul cel mai nou și cel mai cu efect în contra gândacilor roșii și negrii (șvabi, ruși) și a altor insecte, cari infectează bucătăriile, magazinoale, covrigăriile ș. a. m. d.

Preparatul e un praf de colorare roză și se folosește în modul următor:

Praful se va împrăștiă cât de des (gros) pe podeală jur-împrejur dealungul păreților și în toate locurile de unde iasă și se ivesc insectele.

Cantitatea nu trebuie cruțată, ca insectele la suit și scoborît de pe păreți să fie silite a trece prin praf.

Praful nu e veninos, dar totuș nu e consultat a lua în gură. Din acest motiv insectele vor muri momentan, multe vor fugi, însă, care a gustat din „**Deganin**” va peri.

Rezultatul se va observa peste vreo câteva zile. E consultat a lăsa praful împrăștiat și o lună de zile, ca să poată ajunge la el și insectele cele mici, în acest mod se distruge și sămânța lor.

Cine a făcut o probă cu preparatul „**Deganin**” de sigur s'a scăpat de uricioșii oaspeți și ne va fi recunoscător.

Serisori de recunoștință primesc cu plăcere.

1 kgr. numai 3 coroane.

Sodal român pentru prăvălie de modă

pentru femei află aplicare la **Lengyel Testv.** în Arad, bulev. Andrișsy nr. 15. (Le 259—1).

În cancelaria subserisului

un candidat de avocat

află imediat aplicare. Ceice reflectează să se adreseze subserisului comunicând și condițiile.

Dr. Gavril Suciu,

adv. Hátszeg.

(Su 254—3)

Un tânăr

din familie bună, absolvent de 3 sau 4 clase gimn. sau reale află loc drept practicant la firma **Ioan Comșa și Fiu Săliște** (Szelistye). Co 251—3.

A V I Z I !

În magazinul de lemne din comuna Maroseperjes (Chelmac com. Timiș) al domnului dr. Ștefan C. Pop se află de vânzare **bârno** (grosi) de 2, 2½ și 3 metri lungime cu 75 fl. 90 fl. și 110 cor. — **Stâlpi** de 2, 2½ metri cu 1.60 cor. și 2 cor., pe ales cu 15% mai scump. Aceste produse sunt pregătite din cel mai puternic goron (gârniță). Comuna Maroseperjes (Chelmac) zace pe malul stâng al Murașului dela Lipova în depărtare de 15 klm.

Informații se capătă la proprietar atât în comuna numită cât și în cancelaria advocațională din Arad. (Po 238)

Dr. LŐCS REZSŐ

și-a deschis

cancelarie advocațională

în Arad, strada Salac nr. 1, etaj. I.

Lo 250 3

KUGEL KÁROLY

FOTOGRAF

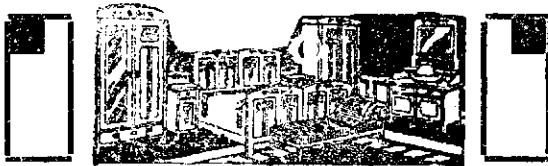
TIMIȘOARA-CETATE (TEMESV.-BELV). str. Jenőfőherceg nr. 14.

Pregătește fotografiile cele mai moderne, măriri de fotografii familiare, grupuri și tablouri după orice fotografie veche, cu prețurile cele mai ieftine. Execută cărți postale cu fotografii, fotografii pe porțelan pentru pietrii monumentale, după orice fotografii. Comandele din provincie se execută prompt și conștiințios.

VERES FERENCZ

FABRICĂ PENTRU LUCRĂRI DE MĂSAR ȘI PENTRU MOBILE. ARANJATĂ CU MAȘINI ELECTRICE

DEJ—DEÉS, Str. Kossuth L. nr. 62.

Execută totfelul de lucrări în branșa mășaritului precum și mobile pentru casă, — birouri, — prăvălii, — farmacia și aranjarea școlilor după orice desen.

Mare magazin permanent de mobile pe lângă prețurile cele mai convenabile.

TRIUMFUL INDUSTRIEI UNGUREȘTI DE FER ȘI METAL!

Prima fabrică ungurească de autogen și aranjamente de lipit și tăiat a lui

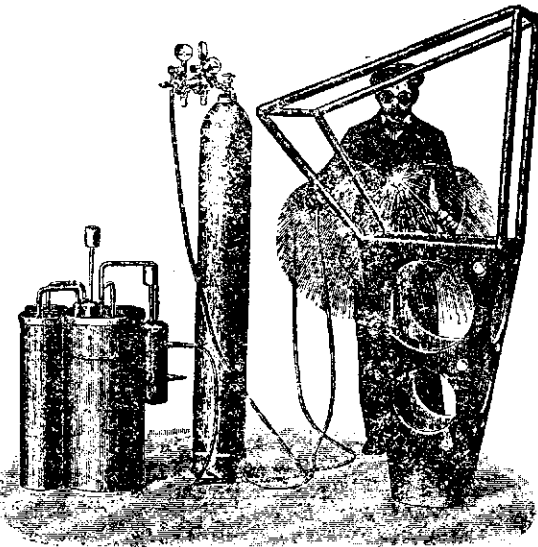
Körmendy Ferencz

BUDAPESTA, Strada Dálnok nr. 3.
Telefon 20—59.)

Expediază aranjamente pentru lipit și tăiat sistem propriu. Aranjamentele acestea speciale se pot întrebuința pentru lipirea și tăierea oricărui metal.

— **Invenție maghiară!** —

Execută: rezervoarii de apă, boilere, încălzitoare, cazane, precum lipirea obiectelor de fier, oțel și alte metale, atât în loc ca și în provincie. Instrucții pentru lucrarea practică a lipitului se dau gratis.

(Ko 199—120)

Publicațiune.

Subserisul caut un scriitor notarial cu praxă sau practicant cu 1 Sept. 1912 st. n. Salar anual 800 coroane. Ceice reflectează la acest post să se adreseze subserisului.

Daniil Petrașcu, notar cere.

(Pe 256—3)

Strugari (u. p. Felsőpián.)

453 szám
1912 végrh.

Árverési hirdetésny.

Alulirott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-ez. 102. §-értelmében ezennel közhírré teszi, hogy az aradi kir. járásbíróságnak 1912 évi Sp. 317 számú végzése következtében dr. Marsen Lusztin aradi lakos javára 300 K. t. s jár. erejéig 1912 évi május hó 15 n. fogauatosított biztosítási végrehajtás útján lefoglalt és 625 kor. -ra becsült következő ingóságok, u. m. széna és egyéb ingóságok nyilvános árverésen eladtnak.

Mely árverésnek a nagyhalmgyi kir. járásbíróság 1912 ik évi V 191 számú végzése folytán 300 kor. tőkekövetelés, ennek 1912 évi november hó 8 napjától járó 5% kamatai, ¼% váltódíj és eddig összesen 192 kor. 92 fill.-ben bíróila: már megállapított költségek erejéig, Zárandbányán leendő megtartására 1912 évi augusztus hó 19 -ik napjának délutáni 1 órája határidőül kitézetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX t.-e. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsiron alul is el fognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le- és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-e. 120. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Nagyhalma, 1912 évi augusztus hó 3 napján.

B. Mákosi

kir. bír. végrehajtó.

Ma 257—1

CIRCUL Charles

se află în Arad în colosala șatră construită în piața Béla

Sâmbătă în 10 August va avea loc două admirabile reprezentații de gală cu un program special. Inceputul reprezentațiilor d. a. la orele 4 și seara la orele 8.

Prețurile de intrare ca de obicei.

Mâine Duminecă în 11 August două reprezentații senzaționale cu un program de tot nou!

Cele mai senzaționale puncte din program: Elefantul MARI, artistul biciclist.

Duelul de box a clownului Piccolo cu chengurul Edmund.

Mr. Hubert, cel mai iscusit junglor de cai.

Salturile mortale pe cal ale Mr. Charly etc.

Producții cu tigrii, lei, câni de mare și cu urși cu prilejul fiecărei reprezentații.

Chinezi, Arabi, Cowboy, Fakiri indieni.

Duminecă menajeria va fi deschisă dimineața dela orele 9 până d. a. la 2. Dela orele 10 până la 12 probe cu fiarele. La orele 12 hrănirea fiarelor.

Bilete se capătă înainte la librăria BLOCH H. (bulevardul principal.

St. doamne sunt rugate, în interesul lor propriu, să se prezinte la reprezentațiuni fără pălărie.

CIRCUL CHARLES!

GHEORGHE CIOROGARIU

MĂESTRU TÂMLAR.

LUGOJ, STRADA ATANASIOVICI No. 10.

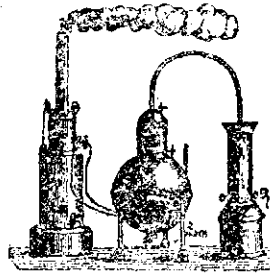
(Casa proprie).

(Ci 217-120)

Își recomandă atelierul bine asortat cu materiale uscate. Întreprinde și execută tot felul de lucrări aparținător acestei branșe, aranjamente interne și lucru pentru edificii ori unde, și în ori ce stil, cu :::: prețuri moderate. ::::

RADUCZINER LAZAR

ALĂMAR

Timișoara (Temesvárgyárváros) str. Farkas 12
Casa proprie.

Execută **Cazane pentru spirt**, — pentru văpsitorie chimică și — pentru **ferberea rachiului** din material excelent, pe lângă garanță și cu condițiuni favorabile de plătire.

Reparările se execută prompt și cu prețuri moderate.

Ra 174-20

Cereți și răspândiți „ROMÂNUL” și „PĂPORUL ROMÂN”

pretutindeni!

Ce voiești**dela mine?****Pentru ce****mă prinzi de braț?**

Vă rog să nu vă spărați, deoarece volesc numai să vă atrag atențiunea asupra inseratelor publicate în numărul de azi al acestui ziar, rugându-vă să citiți aceste inserate ale renumitelor firme, dacă voiți să cumpărați ieftin și bun.

Karton Aladár

„Alba” fabrică de ghips Orăștie-Szászváros.

Oferă ghips fabricație proprie, fabricat după sistem englez brevetat, de-o solidaritate mare deci un ghips

special de stucatură pentru sculptură
modele și alabastru

care poate suferi mare mixtură, — expedit prompt și eventual pentru expediere mai târzie, cu prețurile cele mai moderate.

Faceți o încercare, deoarece

K 135-30

cine lucrează cu ghips „Alba” face economie în bani!

Sticlar pentru zidiri și portaluri

(magazin de table de sticlă și de oglinzi).

Execut lucrări pentru zidiri noi, sau totfelul de reparări prompt și cu prețuri ieftine. Expediez ieftin rolete mecanice de pânză și trestie
- - - pentru ferestre - - -

(Ni 226-50)

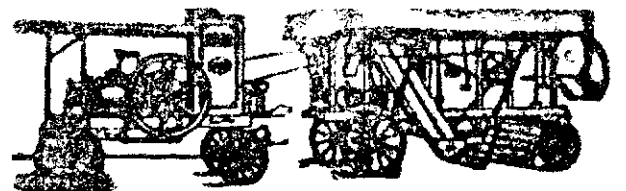
FRIED FERENCZ

ARAD, strada gróf Apponyi Albert nr. 15-16.

TELEFON 909.

TELEFON 909.

400 decorațiuni și 36 premii de stat.

Motoare „OTTO” orginal.

Locomobile de benzin și Garnituri de trierat cu motoare complete. Motoare de sine mișcătoare. Motoare de ulei brut și gaz sugător

construște în cele mai bune condițiuni

LANGEN & WOLF

FABRICA DE MOTOARE.

Filiala: Timișoara-Iosefin,
Stada Bonnaz No. 12.

Cereți gratis cataloage și prețuri curente!
(La 246)

Se caută reprezentanți solizi!

Peste 106.500 bucăți funcționează în toată lumea!

Cea mai veche și mare fabrică de motoare din lume!

Cinci fabrici cu aproape 8000 lucrători și funcționari!

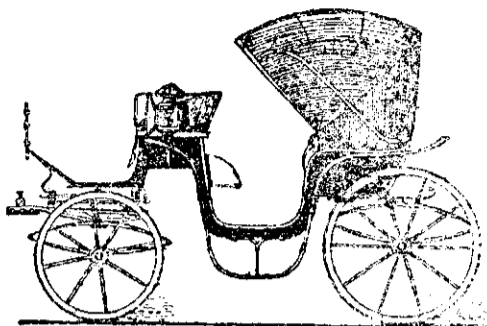
Heinrich Rastel

Ra 70—30

fabricant de trăsuri,

Sibiu, Strada Rosenanger 18.

Aduc la cunoștința on. public din loc și provincie, că țin în depozit cele mai moderne **TRĂSURI** precum și totfelul de **CĂRUȚE**. Primesc ori-ce lucrare de **reparare și transformare, văpsire și pregătire de șele în preț foarte ieftin.** o o o

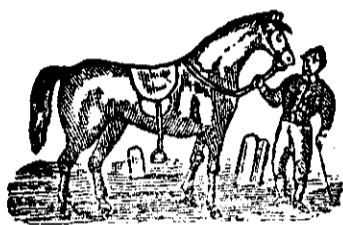
Va 87—30

Vad Gabor

curelar și șelar

ORADEA - MARE

(Nagyvárad), str. Körös n. 38.

Aduc la cunoștința on. public din loc și provincie, că sub firma de mai sus am deschis un atelier modern pentru **curele și șele**

Țin în magazin totfelul de echipamente pentru *trăsuri*, pentru *călărit* și pentru *vehicule*. Mărfurile sunt fabricate din cel mai excelent material și se vând cu prețurile cele mai ieftine. — Primesc orice lucrări în bransa aceasta. Reparări se fac cu prețuri moderate.

„HUNGARIA”

bancă de asigurare soc. pe acții.

Capital societar: 6.000,000 cor.

Efectuește

Asigurări în contra focului, asigurări pe viață, în cazuri de accidente și pe cauziuni, asigurări în contra spargerilor, în contra grindinei, asigurarea vitelor cu prețuri foarte ieftine și pe lângă condițiuni moderate și favorabile ::

Membrii societăților agronomice au un favor de 20% după asigurările lor în contra focului.

!! Afară de cartel !!

Birou: Arad, strada Atzél Péter nr. 1.
(In edificiul băncii „Aradi Első Takarékpénztár”).

Se caută agenți pentru Arad și provincie precum și pentru comitatele Arad, Cluj și Hunedoara.

Hu 253 3

Dacă suferi în dureri de stomac,

dacă ești lipsit de apetit, dacă ți-e rea mistuirea sau dacă ai dureri cari provin din aseasta, cum sunt dureri de dinți, sgârșiri, arsuri, apăsare în stomac, iritație de vomare, greață, răgăieli, etc. folosește:

Purgativul de fiere (epehajtó) de Rozsnyai,

care e cel mai bun mijloc pentru vindecare în vreme scurtă, chiar și în cele mai neglijate cazuri de boală.

O sticlă costă 40 fleri; o duzină 4 coroane
80 fleri.

Se capătă la singurul preparator

Farmacia

ROZSNYAY M.

A R A D.

(Ro 227-104)

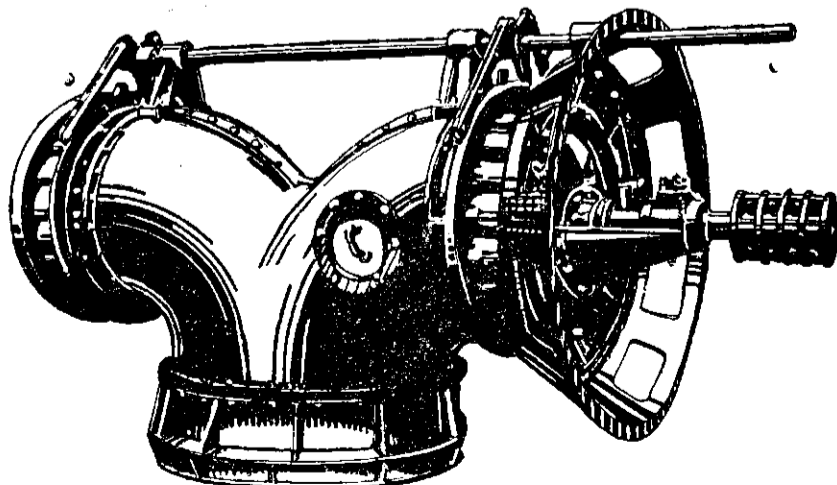
FRĂȚII SCHIEL

fabrică de mașini, stabilimente pentru edificare de mori, turnătorie de fer în

BRAȘOV.

Cea mai mare fabrică de mașini din Ardeal.

Efectuește stabilimente de turbine, motoare și locomobile de ulei brut, „Corona”, mori mânate cu motoare și apă, stabilimente electrice, stabilimente de transmisiune, mașini de scărmanat și de tors lână.

FRANCIS-TURBINE

în cea mai bună și aprobată executare și cu efect cel mai mare și avantajos.

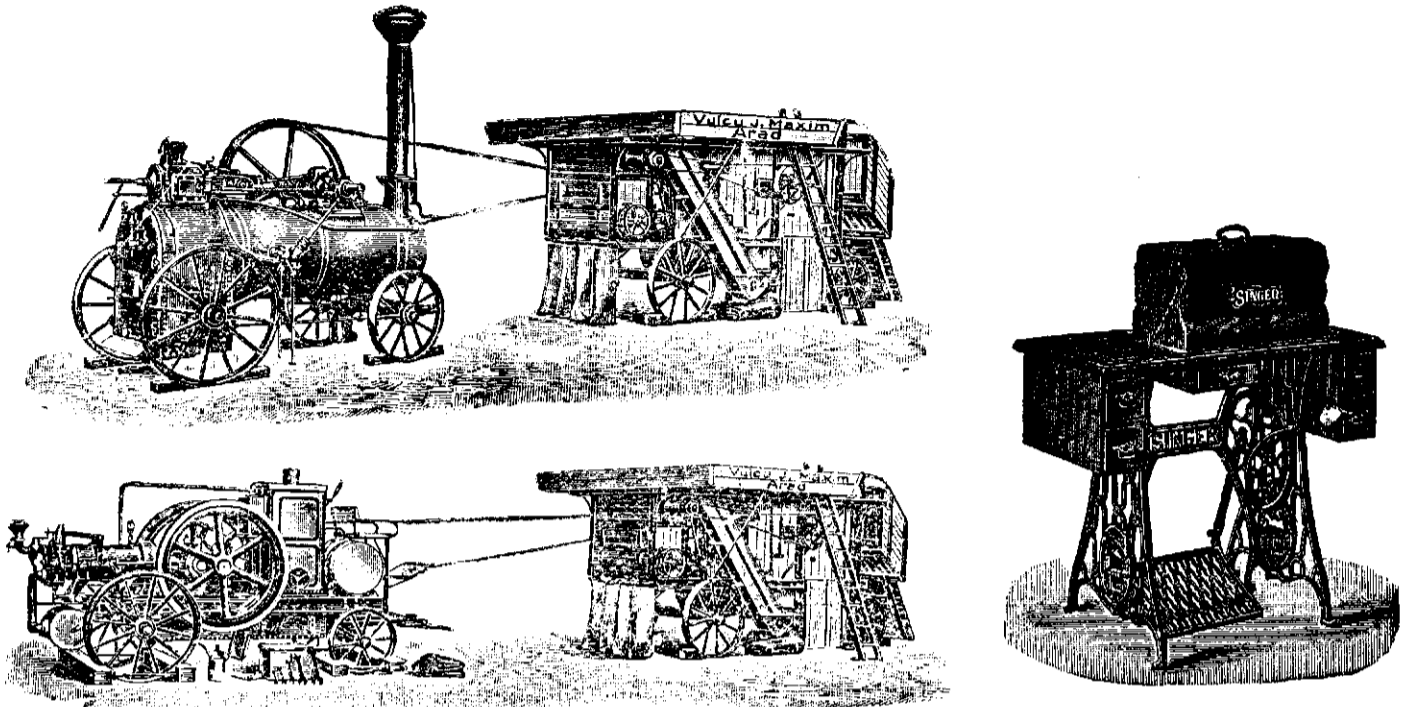
Si 50—60

MAXIM I. VULCU

FABRICANT ȘI NEGUȚĂTOR DE MAȘINI

ARAD, Strada Făbián László n-rul 5—6. Telefon nr. 608.

Atrag atențiunea Onor. public asupra marelui meu magazin de mașini și fabricate americane, ca cele mai bune și renumite mașini de săcerat și legat snopi Plano, fabricatul cel mai bun al lui Corralc din America, mașini de cosit nutreț și Garnituri compl. de treerat cu aburi sau motor. Uleiuri de mașină și motoară, curele, unsoare de mașină, saci, ponieve, mași, și toate trebuincioasele mașinelor de treerat, precum și pluguri, grape americane, mașini de sămănat și tăiat nutreț și, alte requisite economice.

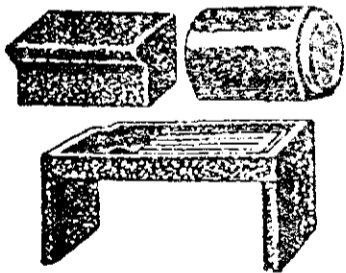
(Va 221—280)

Se caută o mașină de 10 ori de 12 puteri de cai spre cumpărare.

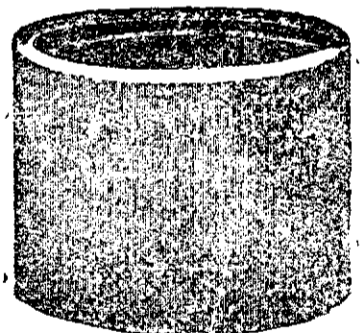
Câțiva învățacei din casă bună cu 2—3 clase gimnaziale angajez.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Edificare ieftină!

Intrece ori-care edificare din alt material. Sistemul meu brevetat Nr. S—5546. Se face prin prepararea în mod propriu al betonului, ori alte materii.

Primesc totfelul de edificări, locuințe, case de închiriat, edificii economice și dominiare, crepuri, fântâni, poduri, canalizări, îngrădituri, trepte, padimentări de terase, acoperiș facement, învălitori de cement.

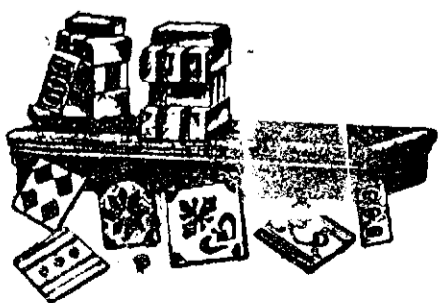
În depozitul meu se găsesc felurite preparate de cement, pietri de edificiu, țigle, colonne pentru case, streșini, trestie pentru tinciuală, cement Portland, gips, var stins ș. a. — Prețuri curentetrimis gratuit.

IOSIF SIMICS,

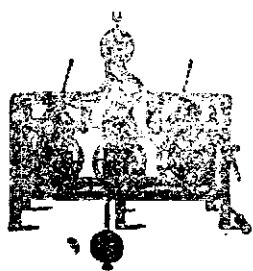

întreprindere de edificare cu beton, fabricant de obiecte de cement și pietri.

Telefon 246. **LUGOȘ,** Strada Buzias 37.

Oroloage de turn

pentru palate, aces
comunale, fabricii, lo-
cuințe private regu-
lează și aranjază mai
favorabil:

Müller János

Succesorul lui Mayer Károly

dela prima aranjare cu vapor a fabricii
de oroloage din

Budapesta, VII., Tökölly-ut n-rul 52.

(Casa proprie).

Cataloage și specificări de prețuri trimit gratis
Mu 102—25 și franco.

Articole de casă de sticlă și porcelan, utensilii culinare, articole de argint, nickel și aramă, lampe, rame și picioare la aparate fotografice, cuțite, furculițe și linguri de alpaca și argint, articole de oțel »Sollingen«. — Mobile de fier, cămine perpetice, sobe, articole de toaletă și turiști, cu prețurile cele mai ieftine — se pot cumpăra la firma:

JOSEF JIKELI

SIBIIU—HERMANNSTADT, Strada Cisnădiei 47.

Ji 34—60

EDUARD v. DERERA

urmașul lui
BADOCSAY.

Temesvár-Josefstadt, Seudler Platz 1.

TELEFON 374.

□ □ □

Telegrama: DERERA, Temesvár.

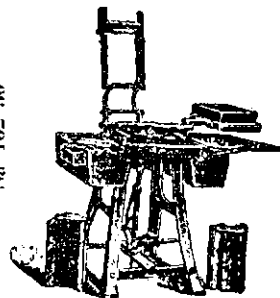

Recomandă depozitul său bogat în tot felul de *tinichea, ferecături* la *clădiri* și *mobile*. *Instrumente* pentru toate ramurile industriale, *Afriqué* de calitate primă, *colivii* pentru pasări, *mese de spălat* pentru culine, *patentate*, *dulapuri de gheață*, *aparate* de făcut unt și *aranjamente* pentru culine, depozit mare de *vase trainice de fier*, *cupatoare „Meteor“*, *cuptoare „Triumph“*, vase de *aluminiu*, *impleturi de drot (sârmă) spritzuri de vii*.

Serviciu atent, prețuri fixe și ieftine.

Valorizare de nisip!

Cine are nisip mult să ceară în interesul propriu următoarele cataloage și prospecte:

F. 3. *Forme și unelte* pentru pregătirea articolelor de beton.

F. A. *Fabricarea țiglei de beton orânduită la lucru de mână.*

Cs. G. 4. *Fabricarea țiglei de cement pentru lucru de mână.*

B. B. 1. *Fabricarea blocurilor de beton.*

C. S. 1. *Fabricarea tablelor mozaic și cement.*

Să ceară totodată examinarea gratuită a nisipului, mergerea la fața locului a inginerului nostru și să examineze mașinile noastre de valorizare nisipului.

SZANTO és BECK, ingineri Fabrică de mașini pentru industria de nisip.

BUDAPEST, VIII., Viola-utca 7 szám.

P. T.

Cluj, luna August 1912.

Am onoare a Vă aduce la cunoștință, că am preluat

atelierul de croitorie

a firmei Petricaș și Anca din Cluj și bazat pe praxa mea îndelungată în primele ateliere din capitală mi-am aranjat atelier propriu în Cluj—Kolozsvar (piața Mátyás király nr. 12) unde efectuează orice comanda de vestimente pentru domni, în forma cea mai modernă, satisfăcând și cele mai rafinate gusturi. Magazin permanent de materii engleze pentru toate sezoanele. Comandele din provincie se execută prompt. E suficient a se trimite o haină bine croită. La comanda peste 3 rânduri de vestimente merg în persoană în provincie ori unde.

Cu toată stima:

AUREL PETRICAȘ croitor

Pe 255—3

Anunț.

S'a deschis marea prăvălie de modă pentru bărbați și copii

CINTEA și HAU

LUGOJ (Palatul reformat).

Avem onoare a atrage atențiunea on. public asupra prăvăliei noastre nouă și cu totul modernă, înzestrată cu marfa cea mai solidă și fină din patrie și străinătate, și astfel aranjată, încât suntem în plăcuta poziție de a satisface toate cerințele onor. public. În special suntem în plăcuta poziție a recomanda on. public specialitățile de **albituri** pentru bărbați, și de **ghete** pentru bărbați, dame și copii. Rugându-ne de binevoitorul sprijin suntem

Cu stimă:

Cintea și Hau

Ci 99—60